

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Gorazd Gavrilov

Mentor: asistent dr. Milan Brglez

Somentor: izredni prof. dr. Andrej Lukšič

**POMEN IN SMISEL IMUNITET IN PRIVILEGIJEV
V MEDNARODNIH ODNOSIH**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2006

Edini privilegij je svoboda.
(Ljubljanski grafit)

Hvala vsem, zlasti pa vam spodaj:

Sestra, tole je najprej zate, pa glej, da bomo tudi tvojo enkrat brali. Ajdpol! Nevica (pejt se učit), tata (ostavi dete na miru), da ne bosta rekla, da ne bom nikoli tega naredil. Dedo in babi: pa sta vseeno dočakala! Res hvala za vse kar sta mi omogočila v življenju. Baka, žal mi je ker sem pozen. Draga, za inspiracijo in lasagne, Iztok, za pomoč pri celotni zadevi, Ivana, Jakob. Beno, Javh, Jaka, dr. Dovš, Haka, Ceki, Pero, Viduči; realno, če ne bi bilo vas, bi bila ta zadeva že zdavnaj končana, ampak nič ne more zamenjati »bedarij«, ki smo jih skupaj delali! Vsem v Zeleni laguni! Mjan, tjab, rjeku, spjeku, njahiiiiiii! Tanja, Barbara, Ana, Metka, Vanja in Ajda, ki mi niste bile samo v pomoč, ampak še veliko več. Še vedno skoz mislim na vas. Vsem tenisačem, ki se cele dneve trudite, posebej Ćiriju, ki si res super fant in seveda Berglu, ki si me toliko naučil in mi pomagaš, da dnevi niso isti. In Soncu, ki ga bo odslej končno veliko več. Hvala, Šeki!

Posebna zahvala gre mentorjema;
asistentu dr. Milanu Brglezu in
izr. prof. dr. Andreju Lukšiču
za pomoč, nasvete in pogum.

KAZALO

UPORABLJENE KRATICE.....	VI
1. UVOD.....	1
2. METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR	4
2.1. <i>Opredelitev problema</i>	4
2.2. <i>Hipotezi</i>	4
2.3. <i>Cilji</i>	5
2.4. <i>Struktura analize in metodologija</i>	5
3. ZGODOVINA	7
3.1. <i>Začetki</i>	7
3.2. <i>Nadaljevanje</i>	8
4. TEORIJA, KLJUČNI POJMI IN NEKATERE DEFINICIJE	12
4.1. <i>Teorija</i>	12
4.2. <i>Definicije ključnih pojmov</i>	14
5. DIPLOMATSKÉ IMUNITETE IN PRIVILEGIJI	16
5.1. <i>Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na prostore in imetje</i>	16
5.2. <i>Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na diplomatske agente in družinske člane</i> ...	19
5.3. <i>Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na ostalo osebje</i>	26
6. KONZULARNE IMUNITETE IN PRIVILEGIJI	28
6.1. <i>Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na konzulat</i>	29
6.2. <i>Imunitete in privilegiji kariernih konzularnih funkcionarjev, njihovih družinskih članov in ostalih članov konzulata</i>	34
6.3. <i>Imunitete in privilegiji častnih konzulatov in konzularnih funkcionarjev</i>	42

7. PRIMERI, KI JIH JE OBRAVNAVALO MEDDRŽAVNO SODIŠČE (ICJ).....	46
7.1. Primer glede 'Barcelona Traction, Light and Power Company' (Belgija v. Španija)(1962-1970).....	46
7.2. Primer glede ' United States Diplomatic and Consular Staff in Teheran' (ZDA v. Iran) (1979-1981).....	47
7.3. Primer glede 'The Vienna Convention on Consular Relations' (Paragvaj v. ZDA) (1998).....	48
7.4. Primer 'LaGrand' (Nemčija v. ZDA) (1999-2001)	49
7.5. Primer 'Arest Warrant of 11. april 2000' (Kongo v. Belgija) (2000-2002).....	49
7.6. Primer 'Avena and Other Mexican Nationals' (Mehika v. ZDA) (2004).....	50
8. ZAKLJUČEK	51
9. REFERENCE IN VIR	53
9. 1. Literatura.....	53
9. 2. Primarni mednarodnopravni in notranjpravni viri	57
9.3 Internetni viri.....	58

UPORABLJENE KRATICE

ang.	v angleškem jeziku
cf.	lat. Confer, primerjaj
čl.	člen
DKDO	Dunajska konvencija o diplomatskih odnosih
DKKO	Dunajska konvencija o konzularnih odnosih
DKPD	Dunajska konvencija o predstavljanju držav v njihovih odnosih z mednarodnimi organizacijami
DN	Društvo Narodov
fr.	v francoskem jeziku
GS	Generalna Skupščina
ibid.	lat. Ibidem, prav tam
IJC	ang. International Court of Justice, Meddržavno sodišče
ipd.	in podobno
KMP	Komisija za mednarodno pravo
KPISA	Konvencija o privilegijih in imunitetah specializiranih agencij
KPIZN	Konvencija o privilegijih in imunitetah Združenih narodov
KPM	Konvencija o posebnih misijah
lat.	v latinskem jeziku
mdr.	med drugim
npr.	na primer
od.	odstavek
pr. n. št.	pred našim številom
Sl. l. SFRJ	Službeni list Socialistične Federativne Republike Jugoslavije
stol.	stoletje
str.	stran
t.i.	tako imenovan
t. j.	to je
UNTS	United Nations Treaty Series
ur.	urednik

Ur. l. RS	Uradni list Republike Slovenije
USA	United States of America
v.	lat. Versus, proti
VB	Velika Britanija
ZDA	Združene države Amerike
ZN	Združeni Narodi
ZSSR	Zveza Sovjetskih Socialističnih Republik

1. UVOD

Imunitete in privilegiji so tisti del opravljanja dela mednarodnih uslužbencev, ki jih posameznik najprej opazi. Če ne drugače, ko hodi po pločniku pa mu na poti stoji avto z »drugačno« registrsko oznako in je parkiran kjer ostali ne smemo parkirati. Ali pa nam na letališču razmečejo potovalko, medtem ko gre oseba z diplomatskim potnim listom kar mimo vseh in vsega. Pa je to res tako enostavno?

Nenehne spremembe sodobnega sveta in prilagajanje zahtevam le tega so skozi zgodovino izoblikovale imunitete in privilegije v mednarodnih odnosih kot jih poznamo danes. Ali kot je zapisal Milan Brglez (1992: 6):

»/v/ začetku se je poseben položaj kazal kot nedotakljivost diplomatskega predstavnika, skozi zgodovinski razvoj pa so se iz te osnove razvili posebni ukrepi za njihovo zaščito, ki jih danes imenujemo imunitete in privilegiji.« Ureja jih sodobno mednarodno (diplomatsko) pravo, ki je posebno poglavje zapisalo še zlasti po drugi svetovni vojni, ko je bolj in bolj prihajalo do zahtev po progresivnem razvoju mednarodnega prava in njegovi kodifikaciji.

Ko beremo različne avtorje, ki se ukvarjajo s tematiko, ki nas tu zanima, naletimo na različne pristope in načine obravnave imunitet in privilegijev in tudi na različna pojmovanja in interpretacije. Avtorji v večini pišejo o diplomatskih imunitetah in privilegijih, čeprav je pojem imunitet in privilegijev v mednarodnih odnosih širši, hkrati pa vemo, da vse imunitete in privilegiji izhajajo iz diplomatskih¹. Imunitete in privilegiji, ki so izpostavljeni v delih obravnavanih avtorjev, predvsem pokrivajo področja šefov diplomatskih misij, izvzetja iz jurisdikcije njih in članov njihovih družin in misij v državi sprejemnici.² Poleg tega pišejo še o nedotakljivosti prostorov in imovine, pa o svobodi komuniciranja in transporta, nedotakljivosti arhivov, dokumentov, korespondence, itd., če jih omenimo le nekaj.

Kot je razvidno že iz naslova pričujočega dela nas zanimajo predvsem imunitete in privilegiji diplomatov in/ali konzularnih uslužbencev. Omenimo samo še, da poleg teh obstajajo še imunitete in privilegiji tudi za predstavnike držav, ki delujejo bodisi na

¹ Več o tem v poglavju o zgodovini obravnavane teme.

² Gre za državo, ki sprejema diplomatsko misijo ali konzulat.

bilateralni ravni bodisi na multilateralni. Poleg tega imajo posebne imunitete in privilegije tudi tisti, ki so zaposleni v mednarodnih organizacijah ali se le udeležujejo mednarodnih konferenc ali imajo druge zadolžitve pri predstavljanju držav v mednarodnih odnosih. Tudi šefi držav imajo svoje imunitete in privilegije, ki nas tu ne zanimajo.

Tako je na primer potrebno upoštevati in ločiti imunitete in privilegije diplomatov, ki predstavljajo državo pošiljateljico³ in imunitetami in privilegiji mednarodnih organizacij in tistih, ki so tam zaposleni. Pri slednjih npr. velja, da imajo imunitete in privilegije le za to, da opravljajo svoje funkcije v zvezi z mednarodno organizacijo (Degan 2000: 427). Kljub vsemu bomo imeli za izhodišče temeljna dokumenta sodobnega diplomatskega prava: Dunajsko konvencijo o diplomatskih odnosih⁴ (DKDO) in Dunajsko konvencijo o konzularnih odnosih⁵ (DKKO) kjer je kodificiran največji del imunitet in privilegijev v mednarodnih odnosih. Vendar pa se moramo zavedati, da naše zanimanje ne izpolnjujeta le ti dve konvenciji, pač pa nas zanima tudi kaj in kako določajo Konvencija o privilegijih in imunitetah Združenih narodov⁶ (KPIZN), Konvencija o privilegijih in imunitetah specializiranih agencij⁷ (KPISA), Konvencija o posebnih misijah^{8 9} (KPM) in Dunajska

³ To je država, ki pošilja diplomatsko misijo ali konzulat. Termin je tako kot »pošiljateljica« v obeh temeljnih konvencijah – Dunajski konvenciji o diplomatskih odnosih (1961) in Dunajski konvenciji o konzularnih odnosih (1963) – zamenjal termin »država, ki akreditira«. Država sprejemnica mora imeti t.i.pasivno pravico poslanstva (lat. jus legations). (Nick, 1999: 54).

⁴ Vienna Convention on Diplomatic Relations (Vienna, 18.04.1961). 500 UNTS 95.

⁵ Vienna Convention on Consular Relations (Vienna, 24.04.1963). 596 UNTS 261.

⁶ Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations (New York, 13.02.1946) 1 UNTS 15.

⁷ Convention on the Privileges and Immunities of the Specialized Agencies (New York, 21.11.1947). 33 UNTS 261.

⁸ Convention on Special Missions (New York, 08.12.1969). Annex to General Assembly resolution 2530 (xxlv). Official Records of the General Assembly, Twenty-fourth Session, Supplement No. 30 (A/7630), str. 99-105.

⁹ Iztok Simoniti je v neuradnem prevodu Konvencije o posebnih misijah (ki ga bomo v našem delu uporabljali!) uporabil besedo »specialne« namesto posebne. Mi bomo oba termina uporabljali enakovredno. Poleg tega bi opozorili tudi na besedo *mission*. Simoniti (1995a) jo prevaja kot misija, v Sloveniji pa se praviloma uporablja beseda predstavništvo (npr. diplomatsko predstavništvo) kot je to zapisano v Zakonu o zunanjih zadevah (Ur. l. RS, št. 45/2001), stari Zakon o zunanjih zadevah (Ur. l. RS, št. 1/1991-I) pa je definiral konzulat kot predstavništvo. Tako bomo tudi ta dva termina uporabljali enakovredno.

konvencija o predstavljanju držav v njihovih odnosih z mednarodnimi organizacijami¹⁰ (DKPD).

Vendar moramo na tem mestu opozoriti na nekaj dejstev; KPM ureja t.i. ad hoc diplomacijo, sicer na bilateralni in multilateralni ravni, vendar predvidevamo, da je večina imunitet in privilegijev povzeta po DKDO in DKKO. Vedeti moramo tudi, da DKPD do danes ni bila ratificirana¹¹ zato menimo, da je nesmiselno obravnavati tudi slednjo, saj kot piše Brglez (1996: 62), »je kodifikacija v mnogočem predstavljala samo progresivni razvoj mednarodnega prava.« Hkrati lahko tudi za določbe o imunitetah in privilegijih v DKPD domnevamo, da imajo izhodišča vzeta iz DKDO in DKKO.

Preden nadaljujemo z našim delom, bi opozorili še na razpravo Jenksa (v: Dembinski, 1988: 189) saj govori ravno o tem, kar nas najbolj zanima; o mednarodnih privilegijih in imunitetah. Razliko med mednarodnimi in diplomatskim imunitetami je napisal v treh točkah. *Prvič* kot smo že zapisali se kot diplomati največkrat zaposlujejo državljani države pošiljateljice, ki uživajo imunitete le v tujini. Enako velja tudi za konzularne uslužbence, razen v primeru častnih konzulov. Za uslužbence mednarodnih organizacij je pomembno ravno nasprotno, saj se v večini primerov v mednarodnih organizacijah zaposlujejo državljani tiste države kjer je tudi sedež mednarodne organizacije. Skratka gre za mednarodne imunitete v matični državi. *Drugič* za uslužbenca mednarodne organizacije velja jurisdikcija države v kateri ima organizacija sedež, a le v primeru, da se posameznik imuniteti odpove, sicer veljajo zanj le disciplinski ukrepi organizacije. Za diplomata pa vedno velja osebna jurisdikcija države pošiljateljice. *Tretjič* diplomacija temelji na vzajemnosti, ki je pri mednarodnih imunitetah ni, zato pa poznamo vrsto natančnih predpisov, ki jih urejajo.¹²

¹⁰ Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of a Universal Character (Vienna, 14.03.1975). UN Document A/CONF.67/16. Ko to pišemo, še vedno ni stopila v veljavo.

¹¹ Kot je zapisano v 89. členu DKPD bo le ta stopila v veljavo ko bo k njej pristopilo petintrideset držav. Ko to pišemo, še vedno ni stopila v veljavo.

¹² Cf. Skrt (2001: 2).

2. METODOLOŠKO HIPOTETIČNI OKVIR

2.1. *Opredelitev problema*

Če nas zanima ali imajo imunitete in privilegiji v sodobnih mednarodnih odnosih smisel in pomen, moramo najprej pogledati kako je prišlo do imunitet in privilegijev, kako so se razvijali in kaj je z njimi danes. Šele nato bomo pogledali ali so smiselno formulirani (kodificirani) in pomensko ustrezajo sodobnosti.

Ker so konvencije tisti del pozitivnega mednarodnega prava, ki urejajo imunitete in privilegije bomo pregledali tiste, ki se nanašajo na zastavljeno temo, znotraj njih pa člene, ki določajo imunitete in privilegije na ravni mednarodnih odnosov. S tem želimo poudariti, da nas na tem mestu ne zanimajo imunitete in privilegiji (in nedotakljivost) suverenih držav ali morda poslancev v nacionalnih parlamentih, prav tako se ne bomo posebej ukvarjali z imunitetami in privilegiji vojaških atašejev in papeških nuncijev.

Poseben poudarek bi na tem mestu dali še dejstvu, da tu ne gre za delo pravnika, zato bodo omenjene konvencije le kot osnova in pomoč, primarno se bomo naslonili na interpretacije in komentarje avtorjev, ki so strokovnjaki(nje) in/ali ugledne(-i) posameznice oz. posamezniki na področju, ki nas zanima.

2.2. *Hipotezi*

V okviru tega podpoglavja in glede na zastavljen naslov in problem se zdita na mestu naslednji hipotezi:

- 1) Imunitete in privilegiji so se skozi čas spreminjali in dobivali nove oblike in določbe. Tako je bilo vse do kodifikacije. Ker vemo, da sta osnovi vseh današnjih imunitet in privilegijev DKDO in DKKO in ker vemo, da sta v veljavi že četrto desetletje, menimo, da privilegiji in imunitete v taki obliki niso več ustrezni in smiselni ter pomensko in vsebinsko ne zadoščajo potrebam in zahtevam življenja in ritma 21. stoletja, hkrati pa se zavedamo, da sta konvenciji pisani tako, da puščata dovolj prostora.
- 2) Kršitev in zlorab imunitet in privilegijev je v sodobnem svetu toliko, da so brez pomena in so nesmiselne. Na eni strani, jih tisti, ki so jih deležni, izkoriščajo, zlorabljujejo, na drugi strani pa jih države in državljani sprejemnice ne upoštevajo in ne spoštujejo, jih kršijo.

2.3. Cilji

Z diplomskim delom želimo doseči naslednje cilje:

- 1) Predstaviti izvor imunitet in privilegijev in pokazati, da je (bila) kodifikacija le teh nujna in težko pričakovana, ne zadošča pa potrebam sodobnega sveta.
- 2) Pregled konvencij in tistih sekundarnih virov, ki bodo prikazali in predstavili podobnosti in raznolikosti imunitet in privilegijev v mednarodnih odnosih.
- 3) Primerjava imunitet in privilegijev ter pregled ustreznosti po področjih, ki jih bomo v naprej zastavili.
- 4) Analiza smiselnosti in pomena imunitet in privilegijev (tudi) skozi primere kršitev in zlorab, ki jih beleži sodobna (dostopna) literatura.

2.4. Struktura analize in metodologija

Struktura celotnega diplomskega dela temelji na klasični obliki kot jo zahtevajo pravila o pisanju takega dela. Tako smo v uvodu zapisali zakaj smo se odločili za obdelavo omenjenega področja in v skladu s predpisi uredili tudi drugo poglavje.

V tretjem poglavju bomo podali zgodovinski pregled (predvsem) imunitet in privilegijev, seveda pa v tem okviru ne moremo mimo širše zgodovine diplomacije, diplomatskega prava in zgodovine mednarodnega prava nasploh. Sledili bomo zgodovinsko-razvojni in zgodovinski-analitični metodi vse do kodifikacije sodobnega diplomatskega prava in z njim omenjenih konvencij. Tu bomo delno že posegli v prvo hipotezo.

V četrtem poglavju bomo zaradi lažje orientacije teoretično razdelali in klasificirali imunitete in privilegije, določili bomo tudi pomen nekaterih pojmov, ki si bodo sledili skozi celotno delo. Osredotočili se bomo na izraza *imunitete* in *privilegiji* in ju poskušali pojasniti.

Jedro celotnega dela bodo tvorila poglavja, ki sledijo: v petem bomo predstavili, interpretirali in analizirali diplomatske privilegije in imunitete, v šestem privilegije in imunitete konzularnih uslužbencev; tudi tiste, ki zadevajo častne konzule ter v sedmem poglavju predstavili nekatere primere povezane z diplomatskimi in konzularnimi

imunitetami in privilegijev, ki jih je obravnavalo Meddržavno sodišče ICJ¹³. Vsa ta poglavja bodo temeljila na funkcionalnem pristopu in ki se zdi najbolj ustrezno »zastopan« pri Denzi (1998) in McClanahanu (1989) za diplomatske imunitete in privilegije ter Leeju za konzularne (1991).

Osmo poglavje bo hkrati zaključno in bo s primerjalno analizo dalo dokončne odgovore na zastavljeni hipotezi.

¹³ Meddržavno sodišče (ang. International Court of Justice – ICJ, v našem besedilu bomo uporabljali kar slednjo okrajšavo) je poveljavni pravni organ ZN. Sedež ima v Haagu in njegov statut je sestavni del ustanovne listine. Vse države, ki so članice ZN so avtomatično tudi pogodbene stranke statuta. Države, ki niso članice ZN, se po predlogu Varnostnega sveta in odobritvi GS, lahko pogodbeno vežejo z ICJ. Za nas je najbolj pomembno naslednje: ICJ je pristojno za vse primere, predložene s strani držav in države se lahko v naprej obvežejo, da bodo sprejele odločitev sodišča; to storijo avtomatično ob podpisu npr. pogodbe, konvencije ipd.

3. ZGODOVINA

Če hočemo razumeti pomen in smisel privilegijev in imunitet v sodobnem svetu, moramo najprej opraviti zgodovinski pregled. Seveda pa na tem mestu ne moremo mimo zgodovine mednarodnih odnosov in zgodovine diplomacije, ki širše umeščata privilegije in imunitete. Poglejmo kako je prišlo do nastanka in razvoja privilegijev in imunitet.

3.1. Začetki

Za začetke¹⁴ privilegijev in imunitet štejemo nastanek prvih rodovno-plemenskih združb, ki so živela na nekem teritoriju (Brglez, 1998: 63) in so vmes med konflikti s sorodnimi skupinami "divjakov" želeli tudi urejene odnose (Nicolson, 1988: 5). Začeli so s pošiljanjem odposlancev v sosednja plemena, da bi se dogovorili o skupni sedanjosti in prihodnosti. Tako je leta 1350 pr. n. št. egipčanska kraljica z 'aid-memoire' prosila hetitskega kralja naj ji pošlje sina, da bi se z njim poročila. Med potjo k bodoči ženi je bil princ ubit (McClanachan, 1989: 18). Da ne bi prihajalo do takih in podobnih neprijetnosti so se vladarji dogovorili, da bodo pisno uredili nekatere skupne interese. Za prvi pisni dokument¹⁵ velja pogodba sklenjena med hetitskim kraljem Hattušilom III in egiptovskim faraonom Ramzesom II iz leta 1278 pr. n. št. (Brglez, 1993: 1132).

Tako kot v splošni zgodovini (ali ožje - v politiki) je antična Grčija močan pečat pustila tudi v diplomaciji. Tako družbena ureditev (mestne državnice, ki so ohranjale medsebojne odnose), kot prevladujoč način mišljenja (najprej pregovori, skrajna rešitev je vojna) nekako logično odpirata možnost razvoja diplomacije. V ta namen so razvili poseben sistem rekrutiranja poslanikov za različne funkcije. Tako so med mestnimi državicami delovale specialne misije (Sen, 1988: 3), organizirali pa so tudi že različne diplomatske konference (Tukidid v Nicolson, 1988: 8). Preko tega so Grki razdelali

¹⁴ Mnogi avtorji navajajo, da so imunitete in privilegiji stari toliko kot medčloveški odnosi in da je zaščita poslanikov v tistem času predvsem religiozne (mistične) narave (Avramov in Kreća 1983: 110; Denza 1992: 1040; Nicolson 1988: 6). Lee (1991: 4) pa npr. navaja, da imajo konzularne institucije daljšo in bolj raznoliko zgodovino od diplomatskih stalnih misij, ker naj bi bili prvi poslaniki poslani zaradi »gospodarskih« in ne političnih razlogov.

¹⁵ Poleg omenjenega sporazuma je pomembna tudi Tel-el-amarnska korespondenca. Ta dva dokumenta sta najobsežnejša, glej več v Potemkin (1947I: 6-10).

nekakšne stalne diplomatske odnose (Nicolson, 1988: 8). Člani teh diplomatskih misij so imeli določene imunitete, obstajalo pa je tudi nekakšno "višje" pravo, ki je bilo nad nacionalnimi interesi (Nicolson, 1988: 9), kar pomeni, da so bili diplomatski predstavniki nekakšne »svete osebnosti« in škodovanje njim je pomenilo škodovanje bogovom (Trajkovski 1990: 41). Kot piše Rek (1998: 9) so v času antične Grčije ambasadorji "uživali imuniteto in bili pod zaščito boga Zeusa". Poleg tega so bili ob sprejemu predstavljeni pomembnejšim državljanom, omogočili so jim tudi nemoteno pot domov (Ibid.).

Tudi del zgodovine, ki nas tu zanima je bil v Rimu prevzet iz Grčije. Vendar je poglavitni del rimske zapuščine na strani mednarodnega prava¹⁶ in manj v pregovarjanju (Nicolson, 1988: 9), kar je tudi logično, če vemo, da je bila zunanja politika antičnega Rima bolj osvajalske narave kjer recipročnost, ki je osnova diplomacije, ni našla pravega mesta. Je pa za razvoj privilegijev in imunitet pomembno dvojje: antični Rim je že poznal imunitete, privilegije in nedotakljivost¹⁷, vendar le za Rimljane, največji napredek le-teh pa je omogočil razpad rimskega cesarstva¹⁸.

V času antike, srednjega veka in renesanse v Evropi so v antični Indiji poslanstva uživala kar nekaj imunitet in privilegijev kot tudi nedotakljivost. Uporabljali so podkupovanje za pridobivanje informacij, če pa so posameznika pri takem početju zasačili, so uveljavili institut *persona non grata*¹⁹ kot ga poznamo še danes. Nasprotno, pa na Kitajskem niso poznali nikakršnih »mednarodnih odnosov«, ker so imeli svojo civilizacijo za edino in na ta način ni bilo potrebe po imunitetah in privilegijih (McClanahan 1989: 23, 24).

3.2. Nadaljevanje

Moderna diplomacija je nastala v 13. in 14. stoletju v Italiji, ko so mestne državnice (Genova, Milano, Firenze in Benetke) imele konzule po vsem Sredozemlju in tudi na

¹⁶ Ločijo '*ius civile*' , ki je veljal za državljane Rima, '*ius gentium*', ki ureja odnose med državljani in tujci in '*ius naturale*', ki je blizu človeštvu nasploh (Nicolson 1988: 9).

¹⁷ Podrobno o tem Potemkin (1947I: 48-50).

¹⁸ Več o tem v npr. Janković (1988).

¹⁹ lat. nedobrodošla, neprijubljena oseba, oseba, ki ne uživa zaupanja, oseba v nemilosti (Banič 1990: 236). Zgodovinsko je bila taka oseba izgnana, danes je odpoklicana. Institut persone non grate ureja DKDO v čl. 9, DKKO v čl. 23 in KPM v čl. 12. Sicer pa več o tem v Palir (2005: 51).

evropskem severu (Brglez, 1998: 64; Nicolson, 1988: 12, 13; Janković, 1988: 20, 21). Posebno mesto zaseda 15. stoletje v katerem si začnejo posebne misije in stalna odposlanstva križati poti. Kot pravi Nicolson (1988: 13) ni pravega dokaza kdo je prvi poslal stalno misijo²⁰. Za nas je bolj pomembno, da so ti veleposlaniki imeli dve pravici: bili so priznani kot veleposlaniki in bili so nedotakljivi. Slednja pravica je izhajala iz meddržavnih dogovorov in ne iz naravnega prava (Grotius v Brglez, 1998: 65). Nedotakljivost je bila obvezujoča le za suverena h kateremu je bil veleposlanik poslan, kar pomeni, da ni veljala za tretje države, dokler (razen če) veleposlaniku ni bil priznan status in je postal zaščiten z meddržavnim pravom. Enako je veljalo za njegovo spremstvo (Ibid.). V 16. in 17. stoletju so imunitete veleposlanikov vključevale tudi rezidence, ostale stavbe in ponekod celo mestne četrti ('franchise des quartiers'). Ker je prihajalo do številnih zlorab so jih suvereni začeli ukinjati (Berković 1997: 12 in Denza 1992: 1040). Zavedati pa se moramo, da je v tem obdobju še vedno vladala zmeda glede imunitet in da so bili diplomati v glavnem le glavni igralci v igri med monarhi in pri promociji njihovih želja in interesov (Murty 1989: 336).

V začetku 18. stoletja je bil ruski poslanik v Londonu zaradi dolgov zaprt, žaljen in pretepen. Ker tako ravnanje z diplomatom ni bilo v skladu z ustaljeno prakso je prišlo do različnih pritožb z ruskega dvora in veliko negodovanj in opravičil s strani ostalih diplomatov v Londonu (Potemkin, 1947 I: 269). Ta dogodek je bil povod za prvo kodifikacijo²¹ diplomatske imunitete. Konec istega stoletja naletimo tudi na dokumente, ki notranjepravno urejajo konzularno delovanje na tujem (Brglez, 1998: 66, 67).

Prelomnico v zgodovini sodobnega diplomatskega prava in z njim imunitet je pomenil Dunajski kongres leta 1815. Ker so različni suvereni različno imenovali (naslavljanje diplomatskih predstavnikov glede na titulo vladarja – pošiljatelja) svoje poslanike in ker je postajala raznolikost meddržavnih odnosov bolj in bolj pestra so določili

²⁰ Tako Avramov in Kreća (1983: 110) kot Berković (1997: 12) navajajo, da je prvo stalno misijo poslal Milanski vojvoda v Genovo (cf. McClanahan 1989: 26).

²¹ Gre za The Diplomatic Privileges act Združenega kraljestva iz leta 1708.

imena in range ter razrede poslanikov²². Trem razredom določenih s Pravilnikom o rangu diplomatskih predstavnikov so leta 1818 z Aachenskim protokolom dodali še četrtega²³ (in ga umestili vmes med drugega in tretjega), vendar je bil ravno dodani rang tisti, ki ga je praksa v celoti opustila, priznala pa predstaviški značaj prvim trem (Brglez, 1998: 67). Kljub kodifikaciji pa Bartoš (1956: 440) poudarja, da je še vedno prevladovala mednarodna kurtoazija.

Obdobje po prvi svetovni vojni z Društvom narodov (DN) je bilo naslednje, ki je dalo veliko novega k naši temi. Z ustanovitvijo DN in njegovega sekretariata je prišlo do prvega formalnega univerzalnega priznanja mednarodnih uslužbencev (Brglez, 1998: 69), ki so poleg tega uživali diplomatske imunitete in privilegije. Določeno je bilo tudi, da imajo mednarodni uslužbenci mednarodne dolžnosti. Povedano drugače; niso več uslužbenci matične države.

Kljub napredku pa še vedno ni prišlo do prave kodifikacije imunitet in privilegijev znotraj DN. Zavedali so se, da ne gre enačiti imunitet in privilegijev diplomatskih in konzularnih predstavnikov in mednarodnih uslužbencev, kot tudi ne članov Stalnega mednarodnega sodišča, katerim je bilo potrebno zagotoviti neodvisnost pri opravljanju njihovih funkcij (Hill v Brglez, 1998: 69). Kar ni uspelo DN je opravila 6. Mednarodna ameriška konferenca v Havani leta 1928. Sprejeli so nekaj konvencij, za nas je najbolj pomembni tista, ki ureja diplomatske uslužbence²⁴. Tako so ločili pravna statusa diplomatskih predstavnikov in konzularnih agentov in na ta način postavili temelje, ki so bili nadgrajeni na mednarodni konferenci na Dunaju²⁵. Dogodkom v Havani je sledil osnutek Konvencije o diplomatskih privilegijih in imunitetah iz Harvarda leta 1932, vendar je ostalo le pri osnutku, je pa imel močan vpliv na dogodke in konvencije, ki so sledile (Denza 1992: 1041).

V obdobju od leta 1945 in z nastankom Združenih narodov (ZN) je "prišlo do prave ekspanzije kodificiranih določil mednarodnega prava, torej tudi sodobnega diplomatskega

²² 1. razred veleposlanikov, odposlancev ali nuncijev, 2. razred ministrov poslancev ali drugih akreditiranih pri suverenih in 3. razred odpravnikov poslov (fr. charges d'affaires). Slednji so akreditirani pri ministrih zadolženih za zunanje zadeve.

²³ Ta razred so poimenovali »ministri rezidenti«.

²⁴ Convention regarding Diplomatic Officers (La Habana, 20.02.1928). CVL LNTS 260.

²⁵ Tu mislimo na mednarodno konferenco, ki je bila na Dunaju leta 1961.

prava" (Brglez, 1998: 70). Najprej so leta 1946 sprejeli KPIZN²⁶, leto kasneje pa še KPISA. Komisija za mednarodno pravo (KMP) ustanovljena leta 1949 je že na svoji prvi seji » /.../ med zadeve, ki so primerne za kodifikacijo, uvrstila tudi diplomatske odnose in imunitete.« (Brglez 1998: 72) Ker ZN s postopkom niso hiteli se je oglasila jugoslovanska delegacija, ker so bile kršene imunitete diplomatskih predstavnikov s strani držav Informbiroja (Avramov in Kreća 1983: 106; cf. Radovič 1990: 15). Tako je Generalna skupščina (GS) zadevo uvrstila med prednostne in jo začela obravnavati (Berridge v Skrt 2001: 9).

Temu so sledile konvencije²⁷ sprejete na Dunaju. Najprej DKDO sprejeta 1961, v veljavo je stopila 24. aprila 1964, trideseti dan po tistem, ko jo je ratificirala 22 država, kot je zapisano v 51. členu. Tudi v 71. členu DKKO, piše, da bo le-ta začela veljati trideset dni po tistem, ko jo bo ratificirala 22 država, kar se je zgodilo 19. marca 1967. Na Dunaju je bila leta 1975 podpisana tudi DKPD, ki do danes še ni stopila v veljavo. Omenimo še KPM, ki je bila podpisana v New Yorku 1969. Veljavo te konvencije določa člen 53 kjer piše, da bo konvencija stopila v veljavo trideseti dan po deponiranju 22 ratifikacijske pogodbe. To se je zgodilo 21.6.1985.

²⁶ V devetih členih je skozi prakso DN razvila koncept mednarodnih imunitet, določila ndr. popolno sodno imuniteto ZN, nedotakljivost prostorov, arhivov, dokumentov (Brglez 1998: 71).

²⁷ Za (bolj) natančen pregled poteka podpisov in sprejetji konvencij glej Brglez (1996: 49-56).

4. TEORIJA, KLJUČNI POJMI IN NEKATERE DEFINICIJE

Da bi olajšali, na eni strani delo in na drugi razumevanje pričujočega dela, bomo pred nadaljevanjem poskusili predstaviti teoretično ozadje imunitet in privilegijev, poskusili definirati ključne pojme, ki se bodo ponavljali skozi celotno delo in podali definicije nekaterih ključnih terminov. Ta naloga se zdi na mestu tudi zato, ker nekateri termini v slovenskem jeziku ne dobijo pravih (enakih) pomenov kot so razumljeni v mednarodnih pravnih aktih ali v diplomatskem jeziku. Ker nam bodo za ovrednotenje hipotez v pomoč (osnovo) tudi zgoraj omenjene konvencije, se nam zdi potrebno predstaviti tudi izraze, iz le-teh.

4.1. Teorija

Kot smo že uvodoma zapisali imajo vse sodobne imunitete in vsi privilegiji svoje osnove v diplomatskih imunitetah in privilegijih. Tako je tudi s teorijo. Skozi zgodovino so si sledile tri glavne: (a) teorija predstavljanja, (b) teorija ekstrateritorialnosti in (c) funkcionalna teorija²⁸ (Brglez 1996: 26). Slednja je tista, ki najbolj ustreza pogojem v času ZN in ima tudi največ možnosti v prihodnosti. To pa ne pomeni, da od ostalih dveh ni ostalo nič več. Vse tri teorije pomagajo tvoriti, kot piše McClanahan (1989: 28), »intelektualni okvir« številnih zakonov in ostalih pravnih aktov, ki določajo » / .../ vsebino [izpuščamo: diplomatskih] imunitet [in privilegijev – dodal G.G.]«.

V nadaljevanju bomo poskusili povzeti vse tri teorije po McClanahanu (1989: 28-34) in jih umestiti v okvir vseh privilegijev in imunitet:

- (a) Teorija predstavljanja: ta teorija sega pred začetke prvih diplomatov. Zajemala je tiste prve odposlance, ki so jih pošiljali suvereni (ali še pred tem plemenski voditelji) na tuja ozemlja in jim dajali posebna pooblastila (imunitete). Sprejemali so jih vodilni možje in jih častili (privilegiji) kot (osebne) predstavnike pošiljateljev. Osnova teorije predstavljanja se je ohranila v svoji (osnovni) obliki do danes, ko npr. veleposlanik (ponekod) pooseblja šefa države

²⁸ Wilson v McClanahan (1989: 27, 28) piše pri (a) o osebnem predstavljanju (*ang.* personal representation) in pri (c) o funkcionalni nujnosti (*ang.* functional necessity).

pošiljateljice. Vendar pa v sodobnem svetu ni več (tako) primerna, saj nacionalne države »prehitevajo« monarhije in odposlanci ne predstavljajo več šefa država, ampak državo in z njo »nacionalni interes«. Poleg tega pa teorija predstavljanja ne zadošča današnjim potrebam imunitet in privilegijev, ker temelji predvsem na zagotovitvi le-teh za najvišji rang diplomatov.

- (b) Teorija ekstrateritorialnosti: začetki te teorije sovpadajo s prvimi stalnimi misijami²⁹, ko je veljalo, da se s prostori misije, člani misije in njihovi domovi ravna kot, da se nahajajo na ozemlju države pošiljateljice in ne sprejemnice. Ta določila so bila kasneje večkrat (za)pisana v različnih mednarodnopravnih pogodbah. Nasprotno, pa sodobna načela mednarodnega prava govorijo proti ekstrateritorialnosti in ta termin povezujejo s »fikcijo« (ali celo manj), kajti zdi se, da je največ kršitev ravno v povezavi z ekstrateritorialnostjo. Teorija ekstrateritorialnosti je zavržena tudi v konvencijah, ki smo jih omenjali zgoraj in se jim bomo posvetili na naslednjih straneh. Vendar pa je vseeno preživela vse do današnjih dni³⁰, glavni »predstavnik« teorije pa je azil. Največ primerov dajanja azila izhaja iz obdobja hladne vojne.
- (c) Funkcionalna teorija: je bolj prilagodljiva in dinamična od obeh gornjih, čeprav ni novotarija. Korenine funkcionalne teorije segajo v 18. stoletje in izhajajo iz nujnosti po občevanju med narodi. Teorija zagotavlja nemoteno opravljanje dela, svobodno gibanje, predstavljanje vlade ipd. v državi sprejemnici. Z razvojem sodobne mednarodne skupnosti so tudi imunitete in privilegiji dobivali nove vsebine in funkcionalna teorija jih je umeščala v določene okvire, hkrati pa je razvijala mehanizme, ki niso dovoljevali preobsežnih zahtev po novih privilegijih in imunitetah. Vendar kljub temu eksplicitno ne določa do katere točke lahko posameznik izkorišča privilegije in imunitete. Še več, delovati mora v skladu z lokalnimi običaji³¹, v dobri veri in tako, da ne ogroža varnosti v

²⁹ Sen (1988: 96) npr. navaja, da je teorija ekstrateritorialnosti najstarejša. Vendar se nam zdi, da je McClanahanova razdelitev bolj oprijemljiva (cf. tudi Berković 1997: 61).

³⁰ »Fikcija ekstrateritorialnosti je popolnoma opuščena ...« piše Berković (1997: 62). Trajkovski (1990: 41) pa piše, da je v moderni praksi mednarodnega prava fikcija ekstrateritorialnost zavržena.

³¹ »When in Rome, do as the Romans do« povzeto po Nick (1997: 39-42) kjer avtor pod tem podnaslovom govori o lokalnih običajih in razlikah ter navaja primere.

državi gostiteljici. Tudi kar zadeva funkcionalne razlike je funkcionalna teorija preveč enoznačna. Iz prakse je razvidno, da bi nekatera predstavništva v določeni prestolnici potrebovala več privilegijev in/ali imunitet in nekatera manj, vendar pa se na tem mestu strinjamo, da je realna meja med premalo in preveč tu zabrisana. Tako prevlada enakopravnost (podčrtal G.G.) ne glede na ugled in/ali velikost, moč ipd. države pošiljateljice zato v tem delu teorija predstavljanja prevlada nad funkcionalno teorijo.

Po krogu, ki smo ga zaključili s teorijo o imunitetah in privilegijih, bomo prestopili še zadnje oviro preden preidemo v jedro problema.

4.2. Definicije ključnih pojmov

Ključna pojma za nas sta seveda 'imunitete' in 'privilegiji'. V okviru obeh pa se gibljejo še termini, ki jih najdemo v konvencijah, ki urejajo in določajo imunitete in privilegije v mednarodnih odnosih. To so npr. predstavništva (prostori misije), imovina, arhiv, službena vozila; predstavniki, ki imajo imuniteto pred npr. aretacijo, sodno imuniteto, imuniteto pred pričanjem; rezidenca (prostori kjer bivajo predstavniki in člani njihove družine, ki imajo tudi imuniteto), izvzetje od plačila davkov in pristojbin, dajatev, carin itd.

Beseda imuniteta ima izvor v latinski besedi *immunitas*, ki pomeni oprostitev javnih obveznosti (Avramov in Kreća 1983: 114) ali izvzetje iz delovanja nekih norm, ki v prvi vrsti zagotavlja osebno nedotakljivost (Ibler 1987: 58). Nick (1999: 45) navaja, da gre za termin, ki pomeni izvzetje od pravnega reda teritorialne države. Izvor imunitet kot ga navaja Janković (1988³²: 88) je v skladu s teorijo predstavljanja, Berković (1997: 61) pa zagovarja, da so imunitete posledica nujnosti za uspešno opravljanje funkcij. Podobno meni tudi Ibler (1987: 60), ki navaja, da je spoštovanje imunitet nujen predpogoj za uspešno delovanje misije. Imuniteto pa lahko opredelimo tudi kot »procesnopravno oviro jurisdikciji države, ko je njena materialnopravna norma kršena.« (Brglez 1998: 81). Ali drugače, imuniteta ne pomeni oprostitev od domačega prava, temveč pomeni procesno zaščito v smislu izvedbe zakonov države.

³² In ne z letnico 1998, kot je (pomotoma) zapisal Skrt (2001: 12).

Kaj pa nedotakljivost? Zgodovinsko gledano imunitete izhajajo iz nedotakljivosti, vendar nedotakljivost ni enaka imuniteti. Nedotakljivost je v bistvu posebna in povečana zaščita oseb, ki so že tako deležne imunitet in privilegijev.

Privilegium je latinska beseda, ki je dala osnovo besedi privilegij » /.../ in pomeni prednosti in pravice, ki niso obče priznane vsem in predstavljajo odstopanje od običajnega in rednega³³.« (Skrat 2001: 12). Sicer pa večina avtorjev kot privilegije navaja ugodnosti, ki jih uživajo predstavniki: v prvi vrsti fiskalne (Avramov in Kreča 1983: 114), ali pa gre za tiste, ki po naravi niso nujni za nemoteno opravljanje funkcij (Berković 1997: 61; Nick 1999: 45). Ravno v tem je glavna razlika med imunitetami in privilegiji. Kot piše Ibler (1987: 60) obstoj in spoštovanje privilegijev ni nujno za nemoteno delovanje misije, so pa privilegiji zagotovo v pomoč pri opravljanju funkcij v mednarodnih odnosih. Kot jih razumemo mi, gre za bistvene oprostitev od lokalnih zakonov in uredb posebno glede davkov in različnih zavarovanj.

Za nas je zelo pomembno, da imunitete in privilegiji niso dani določeni osebi ampak državi ali mednarodni organizaciji, ki jo oseba predstavlja (Ewans in Newnham 1998: 131).

³³ Na tem mestu lahko še enkrat vidimo kako tanek je led po katerem hodimo, saj smo naleteli na del kjer se imunitete in privilegiji prekrivajo in si avtorji niso enotni kaj spada pod imunitete in kaj pod privilegije (cf. Ibler 1987:58).

5. DIPLOMATSKE IMUNITETE IN PRIVILEGIJI

Zapisali smo, da bomo v naslednjih poglavjih, sledili funkcionalni metodi pri obravnavi različnih imunitet in privilegijev. Že branje preambule, najprej DKDO, nam pove, da je zasnovana na funkcionalni metodi, kjer mdr. zasledimo tudi, da konvencija nima namena dajati prednosti posameznikom, ampak jim z določenimi imunitetami in privilegiji omogočiti čimbolj nemoteno opravljanje funkcij. Druga zelo pomembna stvar, ki jo izpostavlja, pa je da imunitete in privilegiji pomagajo k razvoju prijateljskih odnosov držav, ne glede na različne ustavne in socialne sisteme (McClanahan 1989: 45). Za lažje razumevanje in zaradi boljšega pregleda bomo najprej podajali tudi kdo ali kaj in v kakšnem obsegu je deležen imunitet in privilegijev. Mnenja smo, da bo sledeča (skrčena) razdelitev najbolj ustrezna za naše potrebe, znotraj le- te pa se bomo dotaknili vseh skupin, ki jih omenja DKDO:

- Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na prostore in imetje,
- Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na diplomatske agente in družinske člane,
- Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na ostalo osebje

Takšna razdelitev se nam zdi smiselna, saj bomo v njej zaobjeli imunitete in privilegije, ki se nanašajo na osebe, najprej tiste, ki imajo polne imunitete in privilegije, nato še na osebe, ki so deležne omejenih imunitet in privilegijev, še prej pa bomo govorili o imunitetah in privilegijih, ki se ne nanašajo na osebe ampak na prostore in imetje misije.

5.1. Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na prostore in imetje

Ko gre za imunitete in privilegije, ki se nanašajo na prostore misije država sprejemnica v skladu z zakonodajo nudi pomoč misiji države pošiljateljice pri izbiri prostorov kjer bo misija delovala in pri iskanju prostorov kjer bodo bivali člani misije. Ko so enkrat prostori izbrani postanejo nedotakljivi³⁴. Organi države sprejemnice nimajo

³⁴ To je dokaz, da ne gre več za ekstrateritorialnost, ampak za funkcionalnost. Z drugimi besedami, če bi bili prostori zapuščeni izgubijo nedotakljivost v svoji funkciji, če pa bi prevladovala fikcija ekstrateritorialnosti, pa bi bili še naprej nedotakljivi. (cf. Berković 1997: 63). Tudi Janković (1988: 89) piše, da je teorija ekstrateritorialnosti prevladovala do pozno v 18. stol., danes pa je v popolnosti opuščena.

pravice vstopa v prostore misije, razen če jim šef misije tega posebej ne odobri. Znan je primer, ko je leta 1977 v prostorih veleposlaništva ZDA v Moskvi zagorelo. Gasilci so bili zelo hitro na mestu požara in čakali da bi jim dovolili vstop. Ker je bil veleposlanik odsoten, a na poti proti misiji, člani misije gasilcem niso dovolili, da vstopijo in začnejo z gašenjem. Veleposlanik je prišel (na srečo) dovolj hitro in dovolil, da gasilci vstopijo in začnejo z delom. Ker so eni in drugi spoštovali predpise, je bil požar pogašen in vse se je končalo brez incidentov (Janković 1988: 90).

Poleg tega, za prostore misije in vse kar je v njej (pohištvo, ostali predmeti – tu še posebej opozarjamo na nedotakljivost arhivov in listin - podčrtal G.G.) ter za prevozna sredstva, velja da » /.../ ne morejo biti predmet nikakršne preiskave, rekvizicije, zaplembe ali izvršbe.« (DKDO 3.od. 22 čl.). Na prostore misije je dovoljeno (vidno) postaviti državne simbole (grb, zastava) države pošiljateljice, enako velja za prostore kjer biva šef misije in za prevozna sredstva šefa misije (Berković 1997: 64). Za prevozna sredstva diplomatskih agentov, administrativnega in tehničnega osebja, poleg tega, da velja da uživajo enake imunitete in privilegije, obstajajo še posebna cestno-prometna določila, ki se po državah razlikujejo (Feltham 1998: 39). Ko gre za prometne prekrške se na splošno gledano diplomatske predstavnike obravnava kot rezidente države sprejemnice, vendar se jih ne kaznuje, ampak organi države sprejemnice le obvestijo šefa misije o storjenih prekrških (Ibid.).

Posebna dolžnost, ki jo ima država sprejemnica in se nanaša na imunitete in privilegije prostorov misije je, da prepreči vsakršno žalitev dostojanstva misije, ogrožanje miru, poškodovanje misije in njenih prostorov ali nasilen vstop v prostore misije. Na drugi strani, pa se prostori diplomatske misije ne smejo uporabljati za dejavnosti, ki niso v skladu z določili kot je to zapisano v DKDO.

In še na eno zadevo bi opozorili, ki zadeva prostore misije. Če pride do konflikta med državo sprejemnico in pošiljateljico in je misija odpoklicana (začasno ali za stalno) je država sprejemnica dolžna spoštovati in ščititi prostore, imovino in arhiv. Najbolj pogosta praksa v takem primeru je, da država pošiljateljica zaupa tretji državi polno skrb za prostore in celotno zaščito in interese državljanov države pošiljateljice. Je pa pomembno, da je ta tretja država sprejemljiva tudi za državo sprejemnico (Berković 1997:65).

Tudi zasebna stanovanja diplomatskih agentov uživajo enako varnost kot prostori misije in so nedotakljivi.

Nadalje, vse olajšave, ki jih je deležna misija, da država sprejemnica za potrebe, da bi misija čim boljše in nemoteno delovala. Tako je država pošiljateljica (in šef misije) oproščena vseh davkov in taks za prostore misije (ne glede na to, ali so prostori v lasti pošiljateljice, ali so v najemu) na občinski, regionalni in državni ravni. Izjema so tiste, ki pomenijo plačila za posebne storitve (DKDO 1. od. 23. čl.). 2. odstavek tega člena pa pravi, da se davčna oprostitve » / .../ ne nanaša na davke in takse, če se po zakonih države sprejemnice naloženi osebam, ki so v pogodbenem razmerju z državo pošiljateljico ali šefom misije.«

Misija pri svojem uradnem delovanju pobira tudi dajatve in takse, za katere pa v nobenem primeru ne plačuje nobenih dajatev in taks.

Naslednja točka, ki se je bomo dotaknili zadeva občevanje misije in z njo korespondenco. Kot je zapisano v 27. čl. sme misija uporabljati vse načine komuniciranja z ostalimi misijami in konzulati ter z vlado države sprejemnice. Država sprejemnica omogoča (dovoljuje in varuje) misiji, da svobodno občuje v uradne namene in pri tem uporablja sredstva, ki so jim na voljo, razen za postavitve in uporabo oddajne radijske postaje potrebuje posebno privoljenje države sprejemnice. Med dovoljena komunikacijska sredstva so všteti tudi kurir³⁵ in kodirana in/ali šifrirana sporočila³⁶.

Uradna korespondenca; to je vsa korespondenca, ki se nanaša na misijo in njene funkcije, je nedotakljiva. Diplomatske valize ni dovoljeno zadrževati in ne odpirati. Vse kar sestavlja diplomatsko valizo mora biti vidno označeno, vsebnost pa mora biti le za uradno rabo misije. Seveda je bilo veliko število (poskusov) kršitev diplomatske valize v neuradne namene med drugim tudi pošiljanje orožja, nakita in celo drog. V sodobnejšem času je uporaba v neuradne namene zmanjšana, saj se npr. uporaba rentgena na letališču ne šteje za odprtje ipd. diplomatske valize, skratka ni v koliziji z DKDO (Janković 1988: 93 in

³⁵ O tem več v nadaljevanju poglavja

³⁶ Na tem mestu bi opozorili na naslednjo stvar, ki se nam zdi zanimiva. Kot piše Janković (1988: 92) vse države želijo na nek način malce »pokukati« v dokumente in/ali arhive drugih držav. Vsak poskus s silo ali javna »kraj« npr. dokumentov je seveda prepovedana. Poleg tega so zaščitene tudi šifre in kode. Zanimivo je to, da če je odkrit sistem za dešifriranje sporočil in z njim uspešno »branje« tajnih podatkov, pa to ni prekršek.

Berković 1997: 67). Stvar ni tako grozna, če je za kršitev odgovoren posameznik. Huje je, če je v celotno »operacijo« vmešana država, kot npr. neka država daljnega vzhoda konec sedemdesetih let v Skandinaviji s kamioni tihotapila cigarete in alkoholne pijače in jih prodajala na črnem trgu, ker je državi primanjkovalo deviznih rezerv. Ali ko je policija v Parizu odkrila orožje v diplomatski valizi neke arabske države (Janković 1988: 94).

Kljub temu, da je diplomatski kurir oseba, ga bomo obravnavali v tem podpoglavju. Razlogov za to je nekaj: glavni je, da diplomatski kurir ni diplomatski agent. Poleg tega je tudi v DKDO obravnavan med imunitetami in privilegiji, ki se nanašajo na prostore misije, bolj natančno na korespondenco, ki spada v ta del obravnave. Diplomatski kurir uživa osebno nedotakljivost in ne sme biti zadržan, prijet ali zaprt. Ponavadi je diplomatski kurir polno zaposlen pri ministrstvu za zunanje zadeve, je oseba, ki ima pri sebi listino s katero izkaže svojo istovetnost, na tej listini piše tudi število paketov, ki jih nosi s sabo in sestavljajo valizo. Država sprejemnica mu pri njegovem opraviilu nudi varstvo. Če potuje skozi ozemlje tretje države mu mora tudi ta omogočiti nemoteno delovanje, mora pa imeti vse potrebne vizume (Feltham 1998: 40).

Mogoče je tudi, da npr. država pošiljateljica ali misija imenuje *ad hoc*³⁷ diplomatske kurirje. V tem primeru velja kot smo zapisali že zgoraj s tem, da takoj ko ta oseba odda diplomatsko pošiljko naslovniku mu/ji prenehajo veljati imunitete. Poleg tega je možno še zaupati valizo poveljniku poslovnega letala, ki ima dovoljenje, da se spusti na vstopno letališče. V tem primeru za pošiljko velja enako kot prej, poveljnik letala pa se na šteje kot diplomatski kurir. » Misija lahko pošlje enega od svojih članov, da neposredno in svobodno prevzame pošto od poveljnika letala.« (DKDO 27. čl.).

5.2. Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na diplomatske agente in družinske člane

Preden se potopimo v mineštro členov iz DKDO in pa kup interpretacij, se nam zdi na mestu najprej pojasniti kdo so osebe, ki so deležne privilegijev in imunitet. Obstajajo originalni in derivatni koristniki privilegirane pravnega statusa (Nahlik v Brglez 1996: 76). Med originalne štejemo tiste osebe diplomatskih misij, ki opravljajo določene naloge in imajo zaradi tega privilegirani status v državi v kateri se nahajajo. V DKDO³⁸ so

³⁷ lat. za to, v zvezi s tem, za ta primer (Banič 1990: 16).

³⁸ Enako tudi v DKKO in KPM.

izpostavljene tri kategorije, ki so deležne privilegiranega pravnega statusa, čeprav je njihov pravni status v teritorialni državi drugačen. Tu gre za diplomatske predstavnike, za administrativno in tehnično osebje in za strežno osebje. Poleg tega ločimo osebe, ki imajo omejene imunitete in privilegije³⁹ in tiste s polnimi imunitetami in privilegiji. Slednjih so deležni diplomati in člani družin. Kljub temu, da se pojmovanja družine po državah razlikujejo, (kot navaja Feltham (1998: 41) so manjši otroci in partner vedno vključeni) pa je osnova zapisana v 1.od. 37. člena, in gre za člane, ki spadajo v isto gospodinjstvo in imajo enake imunitete in privilegije kot diplomatski agent, seveda pod pogojem, da niso državljani ali rezidenti države sprejemnice. Ker so se pisci DKDO zavedali zgodovinskih dejstev izsiljevanja članov družin diplomatskega osebja, so se odločili, da jim dodelijo enake imunitete in privilegije kot diplomatom. Zgodi pa se npr. da diplomat pride v državo sprejemnico samski, se tam poroči in ima otroke, ali pa da je že od prej poročen s tujko. Če soproga ne prevzame njegovega državljanstva in posledično ga tudi otroci ne, potem te osebe niso deležne imunitet in privilegijev. V realnosti je takih primerov zelo malo, saj večina članov družine, tudi v takih primerih, prevzame državljanstvo države pošiljateljice, saj je to najlažje, ker si nobena država ne želi, da bi bila npr. diplomat in soproga državljana različnih držav. Če pride do zgoraj omenjenega, to lahko v določenih primerih povzroči delne zaplete. Če pride do oboroženega spopada se ponavadi po hitrem postopku tem članom družine dodelijo vse potrebne olajšave, da le ti čim prej zapustijo državo sprejemnico. Drugi primer pa je v primeru smrti diplomatskega predstavnika in njegovega imetja. Družinski člani lahko brez plačila carin in dednih taks prenesejo njegovo premoženje in premičnine razen predmetov, ki jih je pridobil v državi sprejemnici in jih je prepovedano izvoziti (4. od. 39. čl. in Janković 1988: 121).

Za obravnavo, ki nas na tem mestu zanima je najbolj pomembno, da je v DKDO, kar zadeva imunitete in privilegije, izenačen položaj vodje stalne diplomatske misije s položajem stalnega diplomatskega osebja seveda kar zadeva nedotakljivost, imunitete in privilegije⁴⁰. Poleg tega še enkrat poudarimo, da imunitete in privilegiji niso dani posamezniku, pač pa so dani državi pošiljateljici, ki jih dodeli posamezniku v funkciji čim bolj nemotenega opravljanja dela. Za to se član diplomatske misije ne more sam odreči

³⁹ Več o teh v naslednjem podpoglavju.

⁴⁰ Več o tem v Brglez (1996: 77-78).

diplomatskemu statusu, lahko pa to naredi njegova vlada, tudi proti njegovi volji (Berković 1997: 70).

Imunitete in privilegiji začnejo veljati takoj, ko član misije vstopi na ozemlje države sprejemnice, v primeru, da se že prej nahaja na ozemlju te države, pa začnejo veljati takoj, ko ustrezen organ države sprejemnice potrdi njegovo naslovitev. Prenehanje imunitet in privilegijev se začne, ko taka oseba zapusti državo sprejemnico in je pred tem prenehala z opravljanjem funkcij npr. na veleposlaništvu. Pričakuje se, da bo taka oseba zapustila državo v doglednem času (npr. v VB 4-6 tednov). V tem času ta oseba ni več deležna sodne imunitete v državi sprejemnici. Podobno kot velja za diplomata ob prenehanju funkcije, velja za družinske člane, če člana misije doleti smrt (3. od. 39. člen in Feltham 1998: 42). O vseh uradnih spremembah, ki se zgodijo (npr. smrt, najetje ali odpust pomočnika v gospodinjstvu, odhod člana gospodinjstva, ločitev ipd.) je potrebno javiti ustreznim organom v državi sprejemnici. Na splošno vse kar misija opravlja v državi sprejemnici in ji je naloženo s strani države pošiljateljice, opravlja ministrstvo za zunanje zadeve ali ustrezno ministrstvo, kot je bilo v naprej dogovorjeno (2. od. 41. člen). Tudi, če pride do oboroženega spopada med državo pošiljateljico in sprejemnico je slednja dolžna omogočiti članom diplomatskega osebja čim hitrejšo vrnitev domov (razen, članom misije, ki so državljani države sprejemnice) (44. člen in Berković 1997: 71).

Vsi člani diplomatske misije in družinski člani se lahko svobodno gibajo in potujejo po ozemlju države sprejemnice, razen po posebej označenih območjih, kjer gre npr. za območja pomembna za državno varnost ipd. (26. čl.). V začetku petdesetih let - v času hladne vojne in ko DKDO še ni obstajala - je ZSSR uvedla prepoved gibanja vsem diplomatom v krogu petdesetih kilometrov okoli Moskve. Seveda so temu sledile še nekatere države vzhodnega bloka v svojih prestolnicah. Tudi v Pekingu so obstajala podobna določila. ZDA in VB sta se na podlagi recipročnosti odgovorili z enako mero. Za prehod teh območij je bilo potrebno pridobiti posebna dovoljenja. S sprejemom DKDO je bilo to ukinjeno, hkrati so bile ukinjene tudi možnosti, da bi posamezne države po svoje pisale določila in s tem delovale v nasprotju z DKDO.

Kar zadeva svobodo gibanja bi na tem mestu dodali, da imajo prevozna sredstva tudi posebne ugodnosti. Nosijo posebne oznake, ravno tako v funkciji čim bolj olajšanega opravljanja dela.

29. člen pravi, da je » /O/sebnost diplomatskega agenta nedotakljiva«. Diplomatski agent ne sme biti priprt ali prijet, država sprejemnica pa se mora do take osebe vesti z dolžnim spoštovanjem in je dolžna storiti vse, da prepreči napad na osebnost diplomatskega agenta, njegovo svobodo in dostojanstvo. Zaščita je vezana na diplomata kot takega in obvezuje državo sprejemnico, da ga štiti tudi pred tretjimi osebami⁴¹. Na drugi strani, pa če diplomat prekrši svoja pooblastila, ali zlorabi svoj položaj je lahko razglašen za *persono non grato* in s tem se od te osebe zahteva, da zapusti državo. Država sprejemnica lahko tudi brez razloga neko osebo v diplomatskem zboru razglasi za »non grato« in le ta mora zapustiti državo. Lahko pa država pošiljateljica zavrne zahtevo sprejemnice in tako postane omenjena oseba »navaden državljan«. Ta oseba je lahko tudi izgnana. Za vse navedeno velja, da se uporabi pri resnično hudih kršitvah. Zgodilo pa se je tudi, da je bil diplomatski agent vmešan pri npr. atentatu, ali je sodeloval pri terorističnem napadu. Tudi v takih primerih še vedno velja osebna nedotakljivost in največ kar lahko storijo organi države sprejemnice je, da ga v (oboroženem) spremstvu odpravijo iz teritorija države kjer je deloval (Janković 1988: 116).

Diplomatski agent uživa imunitete pred kazenskim, civilnim in upravnim sodstvom države sprejemnice, razen v posebnih primerih. To pomeni, da je ta oseba izvzeta iz sodnih mlinov države sprejemnice, ne pomeni pa da ne spoštuje zakonov te države. Še več, v 1. od. 41. člena piše, da so osebe, ki uživajo imunitete in privilegije dolžne spoštovati zakone in predpise države sprejemnice, hkrati, pa se ne smejo vmešavati v notranje zadeve države v kateri delujejo. Sodna imuniteta, ki jo diplomatski agent uživa v državi sprejemnici, pa ne velja pred sodnim sistemom države pošiljateljice.

Posebni primeri, kjer diplomatski agent ne uživa imunitete pred sodstvom države sprejemnice se v glavnem nanašajo na primere, ko gre za njega direktno; npr. če gre za stvarno sodbo za nepremičnino katere lastnik je in se le ta nepremičnina nahaja v državi sprejemnici, razen če gre za nepremičnino, s katero diplomatski agent razpolaga v imenu države pošiljateljice in se uporablja za potrebe misije. Nadalje, če gre za tožbo, ki se nanaša na dediščino in v tej tožbi nastopa diplomatski agent v vlogi izvršitelja oporoke, dediča, upravitelja ali kot volilni upravičenec in ne predstavlja države, ampak nastopa zasebno. Ali

⁴¹ Gre za osebe, ki niso v službi države sprejemnice

pa, ko gre za tožbo diplomatskega agenta, ki mimo svojih uradnih funkcij opravlja še kakšno dejavnost (npr. poklicno, trgovsko itd.).

Diplomatski agent ne uživa dodatnih imunitet in privilegijev, če je državljan države sprejemnice ali ima v njej stalno bivališče in mu jih država sprejemnica ni posebej dodelila. V tem primeru uživa le nedotakljivost in sodno imuniteto za dejanja storjena pri opravljanju funkcij⁴² (38. člen in Berković 1997: 73).

Poleg tega nikakršni ukrepi zoper diplomatskega agenta niso dovoljeni razen ko gre za zgoraj omenjene posebnosti, pa še v teh primerih morajo biti organi države sprejemnice previdni, da ne kršijo nedotakljivosti njegove osebnosti in/ali nedotakljivosti stanovanja. »Diplomatski agent ni dolžan pričati.« (DKDO 2.od. 31. čl.), vendar so pogosti primeri, ko diplomatsko osebje ali člani njihovih družin pričajo, da bi bilo zadoščeno pravici (Feltham 1998: 44).

37. člen v 1. od. govori, da vse zgoraj naštetu velja tudi, za družinske člane diplomatskega agenta, če seveda niso državljanji države sprejemnice.

Preden pogledamo kako je s fiskalnimi in davčnimi olajšavami, pa samo še tole, kar pravi 33. člen. Nekatere države imajo posebne socialne sheme. Za diplomatske agente in člane njihovih družin (seveda zopet ob predpostavki, da niso državljanji države sprejemnice in da tam nimajo stalnega prebivališča) ne velja noben predpis socialnega zavarovanja, ki velja za državljane države sprejemnice, saj za njih veljajo predpisi iz socialnega zavarovanja države pošiljateljice (če ga ta ima). Seveda, pa se lahko diplomatski agent in člani njegove družine vključijo v sistem socialnega varstva države sprejemnice, če to želijo in če sistem te države to omogoča. Določbe 33. člena ne vplivajo na prej podpisane bilateralne in multilateralne sporazume o socialnem zavarovanju in ne preprečujejo, da bi bili taki sporazumi sklenjeni pozneje. Če diplomatski agent zaposluje določene osebe mora spoštovati zakone, ki veljajo za vsakega delodajalca, ki zadevajo socialno zavarovanje v državi sprejemnici.

Diplomatski agent in člani njegove družine poleg zgoraj omenjenih dajatev niso dolžni plačevati še nekaj pristojbin, ki so naložene državljanom države sprejemnice in tujcem, ki (stalno) bivajo tam. Gre npr. za obrambna sredstva, razne dajatve (kontribucije), ni se jim potrebno odzivati na javna dobra dela ali pa sodelovati pri delu in pomoči, ki je v

⁴² Tako imenovana *funkcionalna imuniteta* (Berković 1997: 77).

javnem interesu in v skupno dobro (npr. pri naravnih katastrofah ali požarih) (Janković 1988: 120).

Diplomatski predstavnik in člani njegove družine, ki niso državljani države sprejemnice in nimajo stalnega bivališča v njej so oproščeni vseh osebnih, premoženjskih, državnih, regionalnih in občinskih davkov in taks v državi sprejemnici, razen v posebnih primerih⁴³. Med posebne primere se štejejo posredni davki, ki so že vključeni v ceno blaga in storitev, davki in takse na nepremičnine, ki jih ima v lasti diplomat in niso namenjeni uporabi misije. Enako velja za davke in pristojbine, ki izvirajo iz osebnih dohodkov iz države pošiljateljice in davke in takse, ki izhajajo iz kapitala vloženega v trgovska podjetja v državi sprejemnici, prav tako diplomatski agent ni oproščen taks in dajatev, ki se pobirajo za posebne storitve ter davkov in taks na premoženje in dediščino, ki jih pobira država sprejemnica razen v primeru, ko nastopi smrt diplomatskega predstavnika⁴⁴. Poleg teh davkov in taks diplomatski agenti in člani njegove družine morajo plačati takse ob registraciji, sodne takse, notarske, hipotekarske in takse v kolkih, če gre za nepremičnine, razen kot je to navedeno v 23. členu⁴⁵.

Kar zadeva carinske dajatve, država sprejemnica dovoljuje, na podlagi svojih zakonov in predpisov (podčrtal G.G.), da diplomatski agent in člani družine brez carinskih dajatev in taks uvozijo predmete, za osebno uporabo, namestitvev in za vozila. Enako velja za predmete, ki so namenjeni za uporabo pri delu in opravljanju funkcij misije. Zgoraj podčrtano pomeni, da predmeti, ki jih uvažajo diplomat in osebe, ki tvorijo njegovo gospodinjstvo, niso nedotakljive, ampak jih lahko organi države sprejemnice zadržijo, če obstaja utemeljen sum, da gre za artikle, ki so splošno prepovedani (npr. droge, ali uvoz alkohola, cigaret, celo prepovedane literature na nekaterih območjih). Kljub vsemu, pa je večina držav pri taki pošiljki pripravljena pogledati »skozi prste« (zamižati na eno oko) in dovoliti uvoz, če le ne gre za predmete, ki bi posledično kršili javni mir. Primer tega so muslimanske države, kjer velja prepoved točenja alkoholnih pijač, vendar v večini teh

⁴³ Kot piše Janković (1988: 119) je do tega prišlo od recipročnosti do enostavnega izračuna, da je za pošiljateljico in za sprejemnico ceneje, če diplomati plačujejo davke in takse matični državi kot pa da vsakič sproti in za vsako misijo posebej računajo in izdajajo davke in davčne obrazce.

⁴⁴ Glej zgoraj kjer pišemo kaj se zgodi v primeru smrti (stran 22).

⁴⁵ Glej zgoraj, stran 19.

držav prepoved za diplomate ne velja. Posebnost sta Libija in Iran, ki od tega ne odstopata, a ne delata nobenih izjem in se ne vedeta diskriminatorno, kar je najbolj pomembno. Države pošiljateljice so s tem seznanjene in pomirjene, tako da zaradi tega ni težav (Janković 1988: 120).

Carinske oprostitve pa ne veljajo le ob prvem prihodu diplomata v državo sprejemnico, ampak ves čas njegovega službovanja. Ob vsakem prihodu in odhodu je njegova osebna prtljaga oproščena carinske kontrole, razen če obstaja utemeljen sum, da je notri npr. droga, vendar lahko organi odprejo torbo le ob prisotnosti diplomata ali kakega drugega člana misije. Podobno kot smo pisali že zgoraj v poglavju o diplomatski korespondenci tudi za osebno prtljago velja enako kot za valizo. Z modernizacijo in različnimi napravami je možno pogledati v torbo ne da bi jo odprli in ne da bi s tem kršili določila v DKDO.

Enako kot uvozne pa ne veljajo tudi izvozne dajatve, ko diplomat zapušča državo sprejemnico. Vse kar je bilo kupljeno v državi sprejemnici nato največkrat diplomatsko osebje proda. Tu gre predvsem za prevozna sredstva ali morda za kakšen gospodinjski aparat. Diplomati v takih primerih kar dobro zaslužijo, saj za stvari, ki jih kupijo ne plačujejo nobenih dajatev, prodajo jih pa po normalni tržni ceni. Ker je to postala ustaljena praksa morajo za take primere prodaje diplomati plačati carino. Obstajajo tudi predmeti, ki jih ni mogoče izvoziti domov (npr. starine). Za take predmete kupljene v državi sprejemnici je potrebno pridobiti posebna dovoljenja od ustreznih organov. Tudi na tem področju so države seznanjene z dogodki zato o spremembah predpisov redno obveščajo tuja predstavništva (Janković 1988: 120).

Preden nadaljujemo z imunitetami in privilegiji, ki se nanašajo na ostalo osebje, pa pogledajmo še kaj se zgodi, ko diplomat potuje skozi ozemlje tretje države. Podobno kot velja za diplomatsko valizo (kot smo pisali zgoraj) velja tudi za osebe, ki so deležne polnih imunitet in privilegijev, če imajo vse potrebne vizume. Da dokaže, da je službeno na poti ima pri sebi pismo izdano od strani ustreznega ministrstva (Feltham 1998: 46). Tretja država je dolžna zagotoviti nedotakljivost in ostale imunitete, ki jih diplomat potrebuje za opravljanje svojih funkcij ter normalen prehod in povratek diplomatskega agenta. Če je diplomat v tretji državi privatno, pa nima imunitet. Enako velja tudi za člane družine (Berković 1997: 87).

5.3. Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na ostalo osebje

Pri razdelitvi za katero smo se odločili pri naši obravnavi nam ostanejo še imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na ostalo osebje. Gre za osebje, ki je zaposleno na misiji ali opravlja določene funkcije v povezavi z misijo ali njenimi člani ali s člani družin, seveda zopet s pridržkom, da osebe niso državljani ali stalni rezidenti države sprejemnice. Pred sprejetjem DKDO so države zelo različno pojmovale »ostalo osebje« in jim dajale različne imunitete in privilegije, tako da so spoštovali načelo recipročnosti. Tako se je dogajalo, da so nekatere država dajale osebju polne imunitete in privilegije, spet druge minimalne. Prihajalo je do tega, da so npr. tajnice v isti prestolnici uživale popolnoma drugačne imunitete in privilegije, kar je bilo odvisno dogovora dveh držav (Janković 1988: 121-122).

Danes imajo te osebe omejene imunitete in privilegije in jih DKDO deli na člane *administrativnega in tehničnega osebja*, na člane *strežnega osebja* in na člane *zasebne služinčadi*. Feltham (1998: 41) pa npr. osebe z omejenimi privilegiji in imunitetami loči malo drugače; na tiste, ki so državljani ali stalni rezidenti v državi sprejemnici, na tiste, ki tvorijo administrativno in tehnično osebje in pa na zasebno služinčad. Ker se za našo obravnavo obe razdelitvi nekako prekrivata se ne bomo opredelili katera je za nas najbolj ustrežna in bomo poskušali enakovredno predstaviti vse imunitete in privilegije, in vse osebe, ki so deležne ome(n)jenih imunitet in privilegijev.

V DKDO so imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na ostalo osebje zapisani v 37. členu. V drugem odstavku tega člena piše, da so člani administrativnega in tehničnega osebja deležni enakih imunitet in privilegijev kot diplomatski predstavniki, le da jim imuniteta pred civilnim in upravnim sodstvom ne velja, če je bilo delo storjeno izven njihovih funkcij. Uživajo celotne diplomatske privilegije s tem da velja olajšava za uvoz predmetov le ob prvi doselitvi. Poleg tega je njihova prtljaga lahko pregledana. Če so na poti skozi ozemlje tretje države v službene namene, nimajo imunitet in privilegijev, vendar te države ne smejo ovirati njihove poti (Feltham 1998: 47).

Spet poseben režim velja za rezidente države sprejemnice ali državljane tretje države zaposlene na predstavništvu. Če jim država sprejemnica prizna, imajo lahko enake imunitete in privilegije kot ostali člani, ki so rezidenti države pošiljateljice ali kot piše Feltham (1998: 48) te osebe so deležne imunitet in privilegijev za katere država sprejemnica meni, da so ustrezni za opravljanje funkcij. V DKDO je zapisano, da se takim

osebam ne da nobenih privilegijev in imunitet, država sprejemnica pa se obveže, da bo jurisdikcijo na temi osebami opravljala tako, da ne bo ovirala dela misije države pošiljateljice. Takšna rešitev problema je v teoriji naletela na različne kritike, v praksi pa se je pokazalo, da so države prilagodljive in na splošno ni pretiranih ovir pri angažiranju stalnih rezidentov. Države so pazljive, da jim ne zaupajo nalog, ki bi te osebe pripeljale v neugodne situacije in bi jih morala preganjati roka pravice (Janković 1988: 122).

Imunitete in privilegiji, ki so dani strežnemu osebju in služinčadi pa so že zelo omejene. Strežno osebje uživa imunitete v okviru službenih dolžnosti, oproščeni so davkov in taks na plačo, ki jo prejemajo in ne rabijo plačevati socialnega zavarovanja, če ga imajo v državi pošiljateljici.

Osebje zasebne služinčadi pa je oproščeno davkov in taks na plačo, ki jo prejemajo. Vse ostale imunitete in privilegije jim lahko dodeli država sprejemnica, če je za to potreba ali obstaja interes.

Člani družin obeh zadnjih kategorij (strežno osebje in zasebna služinčad) niso deležni nobenih privilegijev in imunitet. Je pa država sprejemnica dolžna v primeru prekinitve diplomatskih odnosov ali vojne dati vse ugodnosti kot so jih deležni ostali člani misije in jim omogočiti, da svobodno in čim hitreje ter varno zapustijo državo sprejemnico.

Strežno osebje in člani zasebne služinčadi ter člani njihovih družin, ki so državljani ali stalni rezidenti države sprejemnice nimajo nobenih privilegijev in imunitet (Janković 1988: 120).

6. KONZULARNE IMUNITETE IN PRIVILEGIJI

Eno izmed glavni in osnovnih vodil za nek enoten zapis konzularnih imunitet in privilegijev je bilo to, da konzularni uslužbenci niso bili deležni diplomatskih imunitet in privilegijev, hkrati pa jih vseeno ni bilo mogoče tretirati kot »ostale« »navadne« tujce saj so bili v službi države (pošiljateljice) (Lee 1991: 375, 376). Enako kot zgoraj bomo tudi v tem poglavju sledili funkcionalni metodi konzularnih imunitet in privilegijev seveda z največ opore v DKKO. Pregledali bomo imunitete in privilegije konzulata, najprej tiste, ki jih vodijo karierni konzuli, sledil bo pregled imunitet in privilegijev kariernih konzularnih funkcionarjev in ostalih članov konzulata ter njihovih družinskih članov in tiste, ki jih vodijo častni konzuli⁴⁶. Pri slednjih je zelo pomembno ali gre za državljane države pošiljateljice ali sprejemnice (Jazbec 1997: 54).

Ker je bila DKDO sprejeta prej od DKKO je nekako razumljivo, da je slednja spisana na osnovi prve, hkrati pa je bolj natančna in ima bolj dosledno spisano osnovo. Kljub temu je bila pot do končnega izdelka vseeno težja, saj so bili interesi in apetiti držav večji kot pri DKDO⁴⁷. Kot bomo videli so nekatere imunitete in privilegiji v DKKO z metodo *mutatis mutandis*⁴⁸ skoraj izenačili s tistimi v DKDO (Brglez 1996: 56). Je pa zelo jasno, da so imunitete in privilegiji, ki se dotikajo konzulatov, konzularnih uslužbencev in ostalega osebja, ter družinskih članov zelo pomembni, saj jim je v DKKO namenjeno celotno drugo poglavje. Tudi v DKKO je zapisano, da so imunitete in privilegiji dodeljeni zaradi boljših prijateljskih odnosov med državami in ne zaradi tega, da bi imela katera država prednost pred drugo in seveda ne zaradi tega, da bodo imeli nekateri posamezniki prednost pred ostalimi, pač pa da bodo lažje opravljali svoje delo v korist svoje države ali kot je zapisano v 28. členu »/d/ržava sprejemnica daje konzulatu yse [podčrtal G.G.] olajšave za opravljanje njegovih funkcij«.

Tudi to poglavje bomo razdelili na tri podpoglavja z že omenjenimi častnimi konzuli. Preden se lotimo dela pa še eno opozorilo, ki nam bo olajšalo delo in razumevanje;

⁴⁶ Več o tem v nadaljevanju.

⁴⁷ Več o tem glej v Brglez (1996: 55).

⁴⁸ lat. s potrebnimi spremembami, v spremenjenih okoliščinah (Banič 1990: 190).

posamezne kategorije oseb v DKKO so izenačene z ustreznimi kategorijami oseb v DKDO ko gre za privilegije in olajšave (Brglez 1996: 56):

- Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na konzulat
- Imunitete in privilegiji kariernih konzularnih funkcionarjev, njihovih družinskih članov in ostalih članov konzulata,
- Imunitete in privilegiji častnih konzulatov in konzularnih funkcionarjev

6.1. Imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na konzulat

Kot smo že zapisali ima konzulat dane vse olajšave za opravljanje funkcij s strani države sprejemnice. Poleg tega je država sprejemnica, skladno z zakoni seveda, dolžna omogočiti državi pošiljateljici, da poišče prostore (lahko jih kupi ali celo zgradi⁴⁹, največkrat najame) v kateri bo konzulat deloval. Novost, ki jo je uvedla DKKO je, da je država sprejemnica dolžna pomagati konzulatu, če je potrebno, da najde primerna stanovanja za člane konzulata (DKKO čl. 30, od. 2). Na konzulat, rezidenco in prevozna sredstva, ko se uporabljajo v službene namene, je državi pošiljateljici, v skladu z zakoni, predpisi in v skladu s prakso države sprejemnice⁵⁰, omogočeno, da izobesi državno zastavo in na vrata državni grb (DKKO 29. čl.). Poleg tega je običajna praksa, da je napis na zgradbi kjer se nahaja konzulat napisan v jeziku države sprejemnice in pošiljateljice (Berković 1997: 142).

Ko smo zgoraj pisali o nedotakljivosti prostorov diplomatske misije, smo navedli primer požara veleposlaništva ZDA v Moskvi. V enakem primeru, če bi šlo za konzulat, bi bila praksa drugačna, saj je v 31. členu DKKO zapisano, da so prostori konzulata nedotakljivi in da organi države sprejemnice nimajo pravice vstopa v prostore, ki se uporabljajo izključno za delo konzulata, razen če jim šef konzulata tega posebej ne odobri. V primeru požara ali kakšni drugi podobni nesreči, ki zahteva hitre ukrepe, velja domneva,

⁴⁹ Izjemno zanimiv primer »tekmovanja« med ZDA in ZSSR pri iskanju prostora, gradnji in seveda tudi namestitvi prisluskovalnih naprav najdemo v Leeju (1991: 378-380).

⁵⁰ Določila v DKKO so na tem mestu bolj natančna, ožja kot v DKDO; v slednji ni omejitve na to, da mora biti uporaba prevoznih sredstev v službene namene, ko imajo izobešene državne simbole, poleg tega v DKDO ni zapisano, da se mora diplomatsko predstavništvo ozirati na zakone, predpise in prakso države sprejemnice.

da je soglasje za vstop v prostore dano s strani šefa konzulata⁵¹. Sicer pa ima država sprejemnica obvezo, da štiti konzularne prostore pred nasilnimi vstopi, poškodovanjem, ogrožanjem miru in dostojanstva konzulata. Enako velja v primeru začasnega ali stalnega zaprtja konzulata in tudi v primeru prekinitve konzularnih odnosov. Če se še malo zadržimo na primeru požara se nam zdi na mestu in zelo uporabna razlaga o razliki nedotakljivosti diplomatske misije in konzularnih prostorov, ki jo poda Lee (1991: 393). Piše, da obstajajo trije razlogi, zakaj ima diplomatska misija širši razpon pri nedotakljivosti od konzulata. Prvi je ta, da čeprav ni več ekstrateritorialnosti, diplomatska misija vseeno predstavlja državo pošiljateljico in s tem simbolično njeno politično suverenost. Vstop brez predhodne privolitve v prostore misije bi lahko pomenil zanikanje te suverenosti. Drugi razlog je, da ponavadi diplomatska predstavništva hranijo politično bolj občutljive dokumente kot konzulati, zato potrebujejo večjo varnost. Tretja stvar, se pa nanaša na to, kar pišemo v naslednjem odstavku, da so diplomatski prostori ponavadi prostorsko ločeni od ostalih zgradb, konzulati pa se velikokrat nahajajo v stavbah kjer so še drugi uradi. Tako postane njihova varnost npr. v primeru požara javna.

Zato bi ne tem mestu opozorili še na naslednje. Kot smo zapisali se večkrat zgodi, da se v delu zgradbe v kateri se nahaja konzulat, nahajajo prostori npr. kakšne (turistične, prometne) agencije, urada ali predstavništva neke druge ustanove. Pomembno je, da so ti prostori jasno ločeni od delov konzulata, saj niso del tega in seveda ne uživajo olajšav, imunitet in privilegijev, ki se nanašajo na konzulat. Drug primer pa je, da se deli konzulata nahajajo na lokaciji, ki je ločena od sedeža konzulata. Kljub temu mora država sprejemnica z njimi ravnati tako, da lahko nemoteno opravljajo konzularne funkcije (Berković 1997: 141).

Prostori s pohištvom, celotna imovina v njih in prevozna sredstva konzulata ne morejo biti predmet odvzeta (rekvizicija) v javne namene npr. obramba ipd., so pa lahko

⁵¹ Zanimivo, da npr. Jazbec (1997: 55, 56) tega nikjer ne omeni. Zapiše le, da »/p/ri nedotakljivosti konzularnih prostorov ni dovolj, da so le-ti kot taki nedotakljivi. To med drugim pomeni tudi, da nihče razen konzularnega osebja nima direktne pravice vstopiti v te prostore.« In naprej, da imajo uradni organi države sprejemnice pravico vstopa »/l/e ob izrecnem dovoljenju šefa konzulata oz. od njega pooblaščen osebe.« Nadaljuje pa s: »To velja za vse primere.« [podčrtal G.G.]

razlaščeni v obliki ekspropriacije^{52 53}. Če pride do take situacije, potem je potrebno to storiti tako, da lahko konzulat nemoteno opravlja delo in seveda s hitro in pravilno izplačano odškodnino (DKKO 31. čl, od. 4 in Berković 1997: 143). Poleg tega je država sprejemnica, v skladu s predpisi, ki jih sama sprejme, za prostore konzulata in rezidenco šefa konzulata pri uvozu predmetov za službene namene, dolžna državi pošiljateljici oprostiti vse carine in ostale pristojbine in druge podobne dajatve, razen tam kjer se plačujejo posebne storitve kot so skladiščenje, prevoz ipd. To v največ primerih velja za prostore, ki so v najemu ali v lasti države pošiljateljice. Možno je tudi, da to delo namesto države opravlja posameznik, ki je pogodbeno vezan z državo pošiljateljico. Če je tako potem omenjeno ne velja in je potrebno plačati vse dajatve, takse, pristojbine in ostalo zapisano (Berković 1997: 143 in DKKO 32. čl.). Posebne usluge, npr. odvoz smeti ipd. se plačujejo v vsakem primeru. Za zapisano na tem mestu je DKKO našla oporo v številnih dvostranskih sporazumih o konzularnih odnosih, rešitev pa je enaka kot pri davčnih oprostitvah za diplomatska predstavništva. Poleg tega ima konzularno predstavništvo vso pravico zaračunavati dajatve in takse za npr. izdajo vize in ostale akte, kot to predpisujejo zakoni države pošiljateljice, le te pa so oproščeni plačila davkov in taks državi sprejemnici (DKKO čl. 39).

V 24. členu DKDO je zapisano, da velja za listine in arhive, da so povsod in vselej nedotakljivi. V DKKO v členu 33 piše popolnoma enako. Seveda velja, da ko govorimo o konzularnih listinah in arhivih, mislimo na vse, kar tu spada zraven: material za odkrivanje, šifriranje in dešifriranje, registri, knjige, dokumenti, spisi itd. ter celotna oprema in pohištvo v kateri se omenjene zadeve nahajajo. Za njih velja, da so nedotakljivi vedno in povsod⁵⁴, kar pomeni, da ne glede na to kje se nahajajo in kdaj, pri predpostavki, da so primerno zaščiteni in se nahajajo pri za to odgovorni osebi (pri posameznih članih konzulata seveda). Vsi člani konzulata imajo omogočeno nemoteno gibanje in potovanje na ozemlju države sprejemnice, razen na posebej označenih območjih, kjer je gibanje omejeno

⁵² Pri prostorih diplomatske misije in njeni imovini tu navedeno nikakor ne velja, saj smo zapisali, da niso podvržene zaplembi, pretresu ipd.

⁵³ Lee (1991: 396) opozarja na pomembno razliko med rekvizicijo in ekspropriacijo. Kot pravi so lahko prostori misije začasno odvzeti (ang. temporary requisition) npr. med vojno in nato vrnjeni pravemu lastniku, ne morejo pa permanentno razlaščeni (ang. permanent expropriation) za primer javne rabe.

⁵⁴ Ne samo takrat ko se nahajajo npr. na konzulatu ali v rezidenci šefa konzulata.

ali prepovedan vstop in gre za območja pomembna za državno varnost države sprejemnice (DKKO čl. 34). Kljub temu pa mnoge države ne omogočajo nemotenega gibanja in potovanja in s posebnimi določili urejajo gibanje nekaterih konzularnih predstavnikov nekaterih držav. V teh primerih recipročnost v smislu obojestranskih pridobitev izgubi boj na pravi strani in preidemo na tisto staro »jaz tebe, ti mene«. Lep primer tega najdemo v Lee (1991: 431, 432)⁵⁵. Zgodi pa se tudi, da kakšna država izda prepoved gibanja na določenem teritoriju za nek določen čas določeni osebi in jo na ta način »kaznuje« za manjši prekršek ipd. (Lee 1991: 435).

V najrazličnejših filmih, ki jih gledamo, večkrat lahko vidimo kako se dva sestaneta v parku kjer je veliko ljudi ali pa ob kakšnem slapu, kjer voda glasno buči. V zadnjem, ki smo ga gledali, z naslovom Siriana⁵⁶ in je blizu temi, ki nas zanima, se protagonista sestaneta v zalivu ob morju kjer valovi glasno »butajo« ob valobran. Pa ne zaradi tega ker imata rada morje, pač pa zato, da bi morebitni prisluškovalci ne slišali o čem teče dialog. S tem primerom smo prišli do svobode komuniciranja, ki je naslednja zadeva, ki je dovoljena in varovana s strani države sprejemnice državi pošiljateljici, ko gre za uradne namene. Povejmo še, da so določila v DKKO skoraj identična tistim v DKDO vključno z uredbami o konzularni valizi, konzularnem kurirju in o postavitvi oddajne radijske postaje⁵⁷. Konzulat lahko uporablja vsa primerna komunikacijska sredstva tudi v kodirani in šifrirani obliki, ne glede na to ali komunicira z vlado, diplomatskimi misijami ali drugimi konzulati, tretjimi državami ali mednarodnimi organizacijami, kjerkoli se nahajajo. Posebna določila veljajo za komuniciranje z organi države sprejemnice in na eni strani in komuniciranje z državljani države pošiljateljice. Pri prvih gre za komunikacijo na lokalni ravni, kjer ima konzulat območno pokritost, ali pa širše, na centralni ravni, če to dopuščajo zakoni, predpisi in seveda praksa države sprejemnice ali o tem pišejo ustrezni mednarodni sporazumi (DKKO čl. 38). Pri komunikaciji z državljani države pošiljateljice pa je tako:

⁵⁵ Poleg tega tu najdemo tudi povzetek razpredelnice omejitev za nekatere države in nekatere njihove predstavnike v ZDA (Lee 1991: 432-434).

⁵⁶ Film sicer govori o nafti kot svetovnem problemu in korupciji naftnih družb ter držav, a se omenjena scena kar sama ponuja kot primer, ki ga obravnavamo. Več o filmu na <http://syrianamovie.warnerbros.com/> in <http://www.kolosej.si/film/siriana/>.

⁵⁷ Spomnimo samo, da je za slednjo postavitvev in uporaba dovoljena samo s pristankom države sprejemnice.

vsa komunikacija, ki jo izvaja konzulat mora biti v mejah zakonov države sprejemnice, ki morajo biti tako zapisani, da v celoti omogočajo normalno delovanje konzulatu. Zelo pomembno je, da je konzulatu omogočena svobodna komunikacija z državljani države pošiljateljice, kar pomeni, da mora do njih imeti nemoten dostop. Enako velja za državljane pri dostopu do konzularnih funkcionarjev. Kar v praksi pomeni, da če je državljan države pošiljateljice aretiran, zaprt, v priporu ali kako drugače zadržan, so organi države sprejemnice, če to omenjena oseba zahteva, obvestiti pristojni konzulat. Enako velja za obisk zadržane osebe, omogočeno ji mora biti dopisovanje in pravno zastopanje. Konzularni predstavniki pa se morajo vzdržati posredovanja v zgoraj omenjenih primerih, če ta oseba temu izrecno nasprotuje (DKKO čl. 36). Na drugi strani, pa so organi države sprejemnice, če in ko dobijo informacijo, dolžni obvestiti konzulat o npr. smrti državljan države pošiljateljice, če bi bilo potrebno urediti skrbništvo in brez odlašanja obveščati najbližji pristojni konzulat tudi o letalskih nesrečah in brodolomih. Pri slednjih gre seveda, če se nesreča zgodi na ozemlju države sprejemnice in je v nesrečo vpleteno letalo ali plovilo države pošiljateljice (DKKO čl. 37).

Celotna uradna korespondenca konzulata je nedotakljiva. Uradna korespondenca je vsa korespondenca konzulata povezana s njegovim delovanjem. Konzularna pošiljka mora biti vidno označena in mora vsebovati samo korespondenco, dokumente, predmete, ki so namenjeni izključno uradni uporabi. Iz tega sledi, da konzularnih pošiljk ni dovoljeno zadrževati, niti odpirati. Če pa obstaja sum ali tehtni razlogi, da je v pošiljki tudi kaj neuradnega, lahko država sprejemnica zahteva, da pooblaščen predstavnik v prisotnosti organov države sprejemnice pošiljko odpre⁵⁸. Če država pošiljateljica zavrne omenjeno zahtevo se pošiljka vrne od koder je prišla.

Konzularno pošiljko je mogoče pošiljati na več načinov. Največkrat je konzularni kurir tisti, ki jo nosi, ... »/n/e sme pa biti državljan države sprejemnice, razen s soglasjem le te in ne sme imeti stalnega bivališča v državi sprejemnici, razen če je državljan države pošiljateljice« (DKKO čl. 35, od. 5). Kurir je varovan s strani države sprejemnice, ko opravlja funkcijo, je nedotakljiv in ne more biti prijeto ali priprto. Zgodi se da država

⁵⁸ Tudi tu je drugače kot pri diplomatski korespondenci, ki brez izjeme [podčrtal G. G.] ne sme biti odprta. Vendar, kot piše Lee (1991: 456) je tako samo na papirju. Države naj bi v praksi ne delale razlik med diplomatskimi in konzularnimi pošiljkami.

pošiljateljica, diplomatska misija ali konzulat imenujejo ad hoc kurirja. Zanj veljajo ista določila kot za konzularnega kurirja, vendar le do izročitve konzularne pošiljke naslovniku. Konzularna pošiljka je lahko zaupana tudi poveljniku ladje ali poslovnega letala, imeti pa mora uradno listino s številom vseh paketov, ki sestavljajo konzularno pošiljko. Ta oseba se ne šteje kot konzularni kurir, pristane pa s plovilom na mesto dovoljenega vstopa in tam osebno preda pošto članu konzulata, ki mu pristojni organi države sprejemnice dovolijo, da prosto in nemoteno prevzame konzularno pošiljko. Enako kot DKDO tudi DKKO obvezuje tretje države, da konzularni pošiljki in kurirju omogočijo nemoteno pot in upoštevajo nedotakljivost ter ga ščitijo enako kot to velja za državo sprejemnico (Berković 1997: 147).

6.2. Imunitete in privilegiji kariernih konzularnih funkcionarjev, njihovih družinskih članov in ostalih članov konzulata

Nekako logično se nam zdi, da če ima konzulat določene privilegije in imunitete, da jih imajo tudi člani konzulata. Za člane konzulata se šteje karierne konzularne funkcionarje, vse uslužbence na konzulatu in tiste družinske člane, ki živijo v njihovih gospodinjstvih⁵⁹ ter tudi člani zasebne služinčadi in ostalo strežno osebje. Seveda imajo omenjene osebe tudi te imunitete in privilegije dane zato, da lahko čim bolj nemoteno živijo in opravljajo konzularne funkcije v državi sprejemnici. Sprejetje DKKO je sicer dvignilo zaščito konzularnih uslužbencev na višji nivo in jih na ta način približalo diplomatskim, a je kljub vsemu obseg imunitet in privilegijev manjši kot pri diplomatskih uslužbencih. Enako velja za število oseb, ki so deležni imunitet in privilegijev. Videli bomo npr., da imajo konzularni uslužbenci nekatere imunitete in privilegije, ki jih člani konzulata, ali osebje služinčadi, nima (Lee 1991: 40). Vseeno je napredek v odnosu na stanje, ki je vladalo v mednarodnem običajnem pravu do takrat, velik in pomemben (Berković 1997: 148).

Tako bomo začeli s tem, da so konzularni uslužbenci zaščiteni in država sprejemnica je dolžna narediti vse, da prepreči vsak napad na njihovo osebnost, svobodo in dostojanstvo ter se vede do njih z vsem dolžnim spoštovanjem (DKKO čl. 40). Kljub temu najdemo cel kup primerov, kjer so bile kršene omenjene imunitete. Najbolj znan je primer

⁵⁹ Sem štejemo tako soprogo/soproga, mladoletne otroke, tudi posvojene, polnoletne otroke, starše in ostale sorodnike, skratka vse ki živijo v skupnem gospodinjstvu. Zanimivo (krajšo) razpravo okrog tega najdemo v Leeju (1991: 31-33).

»talci«⁶⁰, ki smo ga že omenili. Poleg tega je največ primerov, ko je šlo za ugrabitev kakšnega konzularnega uradnika s strani kakšne »ljudske« armade, ali podobne militantne skupine, ali celo posameznike, ki so največkrat potem izsiljevali in izsilili denarna sredstva ipd. Največ omenjenih primerov je bilo v sedemdesetih in osemdesetih letih prejšnjega stoletja, številsko pa je prevladovala južna Amerika⁶¹. Seveda so imeli ti primeri tudi posledice. Nekatero državo so uvedle določila, ki dovoljujejo njihovim konzularnim uradnikom, da nosijo orožje (Lee 1991: 470- 475) in da varujejo konzulate z lastnimi varnostnimi silami (Lee 1991: 475, 476).

Sicer pa omenjene imunitete veljajo za vse konzularne funkcionarje od takrat, ko vstopijo na področje države sprejemnice, če so na tem ozemlju že prej, pa od takrat ko nastopijo z delom na konzulatu. Za člane družine, ki živijo v skupnem gospodinjstvu tudi velja, da so deležni imunitet in privilegijev od vstopa na teritorij države sprejemnice, ali od takrat, ko postanejo družinski člani (npr. posvojitev, poroka ipd.). Enako velja za člane služinčadi.

Imunitete in privilegiji trajajo vse do prenehanja konzularnih funkcij za konzularne funkcionarje ali do razumnega roka, ki ga je v ta namen odobrila država sprejemnica, ko le ti zapustijo ozemlje države sprejemnice⁶². To velja tudi v primeru oboroženega spopada; še več država sprejemnica je dolžna poskrbeti, da člani konzulata, družinski člani in člani osebne služinčadi, čim hitreje in čimbolj ne moteno zapustijo državo razen, če gre za državljane države sprejemnice. Ti lahko državo zapustijo le v primeru, da so družinski člani članov konzularnega osebja. Pri tem jim država sprejemnica nudi vso pomoč, ki jo lahko. Enako velja v primeru, da pride do prekinitve konzularnih odnosov med državo sprejemnico in državo pošiljateljico (Berković 1997: 149).

⁶⁰ Gre za t.i. *hostages case*; case concerning United States Diplomatic and Consular Staff in Teheran (USA v. Iran) (Lee 1991: 462). Več o tem v posebnem poglavju, ki sledi.

⁶¹ Omenimo samo, da je tudi naša prejšnja skupna domovina omenjena v primeru, ko je bil leta 1976 ubit jugoslovanski vice- konzul v Frankfurtu. Ubili naj bi ga predstavniki hrvaških separatistov. Za ta primer in številne druge ter multilateralne pogodbe, ki so jim sledile, glej Lee (464- 470).

⁶² Ker gre pri konzularnih odnosih za klasičen funkcionalni pristop, to pred obdobjem DKKO za člane konzulata ni veljalo, za člane diplomatske misije pa je. Zasluga za spremembo gre progresivnemu razvoju mednarodnega prava (Lee 1991: 111, 112).

Za člane skupnega gospodinjstva ter služinčadi velja, da imajo imunitete in privilegije dokler so del tega. Če prenehajo z delom npr. kot osebni sluga, ali pride do ločitve med npr. članom konzulata in partnerjem, slednji izgubi privilegije in imunitete. Po drugi strani, velja tudi, da s prenehanjem konzularnih funkcij osebe, ki je član konzulata, prenehajo tudi imunitete in privilegiji članov gospodinjstva in članov (osebne) služinčadi. Če te osebe želijo zapustiti državo sprejemnico in to opravijo v primernem roku, potem jim imunitete in privilegiji veljajo do trenutka, ko zapustijo ozemlje države sprejemnice. Podobno velja za primer smrti člana konzulata; družinski člani uživajo imunitete in privilegije do odhoda ali do preteka primerne roka namenjenega za odhod. Odvisno od tega kateri datum je prej (DKKO čl. 53 razen od. 4).

Preden nadaljujemo omenimo samo še nekaj u zvezi z imunitetami in privilegiji članov konzulata, ki so državljani ali rezidenti države sprejemnice. Za njih velja, da uživajo imunitete in privilegije v meri, ki jim jih država sprejemnica posebej prizna. Kar pomeni, da če teh posebnih beneficij ne dobijo nimajo niti t.i. funkcionalne imunitete. Enako velja za člane služinčadi, ki so državljani države sprejemnice ali imajo tam stalno prebivališče. Iz tega lahko zaključimo, da ima država sprejemnica pravico nadzora nad temi osebami tudi ko opravljajo konzularne funkcije, ne sme pa jih ovirati pri njihovem delovanju, ker bi s tem ovirala nemoteno delo konzulata, kar, kot smo zapisali zgoraj, ni u skladu z določili DKKO. Morda bi se najlaže konzulat izognil težavam tako, da bolj delikatne ali pomembne naloge zaupa članom konzulata, ki niso rezidenti ali državljani države sprejemnice (Berković 1997: 150-151).

Sedaj ko vemo kdo so osebe deležne konzularnih imunitet in privilegijev bomo pregledali katere so te. Kot vemo je prva osebna nedotakljivost konzularnih funkcionarjev. Ti ne smejo biti zaprti ali priprti razen v primeru težjih kaznivih dejanj. V DKKO ni natančne razlage kaj so težja kazniva dejanja, vendar kot piše Berković (1997: 151) države največkrat rešujejo to vprašanje na bilateralni ravni s preciznimi dvostranskimi sporazumi. Poleg tega se države raje izognejo npr. aretaciji konzularnega funkcionarja⁶³, če je to le

⁶³ Zanimiv primer aretacije in osramotitve konzularnega funkcionarja je (spet) jugoslovanski. Generalni konzul SFRJ v Chicagu je bil leta 1988 aretiran zaradi suma pranja denarja. S še štirimi posamezniki so hoteli v konzularni pošiljki preko Atlantika poslati 1,4 milijone ameriških dolarjev. Izpuščen

mogoče, saj jim ni v interesu, da bi na ta način ogrozile medsebojne odnose (Lee 1991: 481). Če se posameznika kaznuje na temelju odločitve pristojne oblasti mu največkrat dosodijo najnižjo kazen, ki jo država sprejemnica pozna za kaznivo dejanje, ki ga je posameznik storil. Razen tega pa konzularni funkcionar nikakor ne sme biti pridržan, zaprt ali mu ne sme biti kako drugače omejena osebna svoboda, z izjemo, če gre za izvršitev pravnomočne sodbe. Če je proti konzularnemu funkcionarju sprožen kazenski postopek mora pred pristojne organe, postopek mora biti voden tako, da se ne krši njegovega dostojanstva in tako, da delo konzulata poteka brez omejitev, razen v primeru, če je storil težje kaznivo dejanje. Če so okoliščine take, da se konzularnega funkcionarja zapre, morajo pristojni organi čim prej začeti postopek proti njemu. Konzularni uslužbenci in ostalo osebje ne uživajo omenjene nedotakljivosti in v popolnosti spadajo pod jurisdikcijo države sprejemnice, seveda pa tudi za njih velja, da se obvesti šefa konzulata, če pride do aretacije ali pripora kot to velja za celotno konzularno osebje. Če je pridržana oseba šef konzulata, se državo pošiljateljico obvesti po diplomatski poti (DKKO čl. 41, 42).

Po mednarodnem pravu konzularni funkcionarji ne uživajo takih imunitet kot diplomatski. Pri prvih gre, da sicer imajo sodno imuniteto vendar na nivoju funkcionalnosti. Rekli bi, da gre bolj za imuniteto, ki se prizna državi pošiljateljici kot pa posamezniku. Kar pomeni, da za prekrške storjene med opravljanjem konzularnih funkcij ne odgovarjajo sodstvu države sprejemnice. Tudi to kdaj je nek konzularni funkcionar opravljal konzularno delo in kdaj ne, si lahko vsak razlaga po svoje⁶⁴. DKKO tega nikjer natančno ne tolmači, države pa si ponavadi seveda vsak primer posebej tolmačijo, ponavadi, tako kot jim paše. Ne glede na situacijo, je vedno država pošiljateljica tista, ki prva poda mnenje. Če meni, da konzularni funkcionar ni opravljal dela, ko je storil kaznivo dejanje, potem se tudi sam ne more sklicevati na imuniteto. Če se sklicujejo na imuniteto, pa je na državi sprejemnici, da odloči. Največkrat je govora o prometnih prekrških, napačnem parkiranju⁶⁵ ipd. zaradi katerih iz kurtoazije država sprejemnica ne sproži postopka (Berković 1997: 153).

je bil po treh dneh, ko so zanj plačali varščino in je visok jugoslovanski diplomat dal zagotovilo, da se ne bo izognil sojenju.

⁶⁴ Več o tem Lee (1991: 496- 498) in nekateri primeri (498- 503).

⁶⁵ Velik problem s parkiranjem se je pojavil v Washingtonu, kjer je kot vemo nešteto diplomatskih in konzularnih predstavništev in so vozila parkirana vse povsod. Lokalne oblasti so sicer z različnimi ukrepi

Izjema je civilna tožba, ali če postopek sproži tretja stran zaradi škode, ki je nastala pri prometni nesreči in jo je povzročilo vozilo države pošiljateljice (DKKO čl. 43).

Konzularni funkcionar ali uslužbenec lahko tožbo sproži tudi sam. V tem primeru ostane brez imunitete, čeprav bi jo sicer v istem primeru imel. Skratka, ko gre za civilne in upravne zadeve sodna imuniteta na tem mestu ne velja. Spomnimo samo, da za diplomate to ne velja razen v treh izrecno navedenih primerih.

Konzularni uslužbenci in strežno osebje ne uživajo imunitet pred sodnimi oblastmi in upravnimi telesi. Enako velja za družinske člane konzularnih funkcionarjev, za ene in druge pa isto velja tudi pri imuniteti pred pričanjem.

Dolžnosti pričanja so torej naslednja obravnavana tema. Za konzularne funkcionarje velja, da so lahko pozvani da pričajo v sodnem in upravnem postopku, vendar le ti to lahko odklonijo. Če to naredijo, ni mehanizma, ki bi jih v to prisilil ali jih zaradi tega kako kaznoval. Če se odločijo, da bodo pričali lahko to naredijo iz konzulata, od doma, lahko tudi pisno, če ne gre drugače, skratka predvsem tako, da ni ovirano nemoteno delovanje konzulata. Člani konzulata in člani strežnega osebja ter družinski člani ne morejo zavrniti, povabila da pričajo. Vsi, ki pričajo pa niso dolžni pričati o zadevah, ki se nanašajo na njihovo delo, ali delo konzulata, poleg tega niso dolžni dati na razpolago uradnih dokumentov in korespondence. Poleg tega člani konzulata, ki pričajo lahko zavrnejo, da pričajo kot sodni izvedenci prava države pošiljateljice (DKKO čl. 44).

Preden nadaljujemo z ostalimi določili v DKKO omenimo, da lahko država pošiljateljica posameznikom odpove imunitete in privilegije. Ta odpoved mora biti izrecna in o njej je potrebno pisno obvestiti državo sprejemnico. Če gre za vodjo konzulata o tem država pošiljateljica obvesti državo sprejemnico preko diplomatskega predstavništva. Na koncu poudarimo le še, da odrekanje imuniteti pri neki civilni ali upravni zadevi ne pomeni tudi odrekanja imuniteti glede izvršitve sodbe. Tej se je potrebno posebej odreči (Berković 1997: 156 – 157 in DKKO čl. 45).

Za kratek čas se bomo še malo pomudili pri imunitetah in privilegijih, ki dodatno omogočajo nemoteno delo konzularnih funkcionarjev in uslužbencev. Vsi konzularni funkcionarji in člani njihovih družin so oproščeni vseh obveznosti glede pridobivanja

uspele znižati število napak parkiranih vozil, a vseeno jih je še vedno preveč, poleg tega pa diplomatska in konzularna predstavništva enostavno ne plačujejo kazni za napačno parkiranje (Lee 1991: 521, 522).

dovoljenj za bivanje v tujini poleg tega ni potrebno, da bi se morali prijaviti kot tuji. To ne velja za konzularnega uslužbenca, ki ni stalni uslužbenec države pošiljateljice, enako velja za tiste, ki opravljajo zasebno pridobitno dejavnost v državi sprejemnici in za njihove člane. Zapisano na tem mestu tudi ne velja za zasebno služinčad (DKKO čl. 46). Za slednje pa velja, da ne potrebujejo delovnega dovoljenja v skladu z zakoni in predpisi države sprejemnice, vendar pod pogojem, da v državi sprejemnici ne opravljajo nobenih drugih poslov pridobitniške dejavnosti (DKKO čl. 47 in Berković 1997: 158).

Poleg zgoraj omenjenih oprostitev za člane konzulata in njihove družinske člane velja tudi oprostitev izpolnjevanja predpisov o socialnem zavarovanju v državi sprejemnici. Enako velja tudi za člane zasebne služinčadi, ki so v službi samo pri konzulatu in niso državljani države sprejemnice in zanje veljajo predpisi, ki bi veljali v državi pošiljateljici ali v tretji državi. Če to osebje ne ustreza opisanemu potem ima konzulat dolžnost, da za njih poskrbi v skladu z zakoni in predpisi o socialnem varstvu, ki veljajo v državi sprejemnici. Ne glede na vse, se lahko vsakdo prostovoljno vključi v sistem socialnega varstva države sprejemnice, če le ta to dovoljuje⁶⁶ (DKKO čl. 50).

Tako smo prišli še do zadnjega večjega sklopa konzularnih privilegijev in imunitet. Gre za oprostitev obdavčenja in carin ter carinskih pregledov. Tudi pri vprašanju fiskalnega (davčnega) izvzeta je kodifikacija DKKO storila velik korak naprej, saj so bile do njenega sprejetja države odvisne predvsem od dvostranskih sporazumov. Pomembno je, da določila ki zadevajo ta del imunitet in privilegijev v DKKO veljajo že tako dolgo in so tako široko napisana, da so postale pomembne tudi za tiste države, ki niso podpisnice DKKO, in za njih veljajo kot mednarodno običajno pravo. DKKO je tudi tu sledila DKDO zato imajo konzularni funkcionarji in konzularni uslužbenci ter njihovi družinski člani, ki živijo v skupnem gospodinjstvu enaka določila kot diplomatski predstavniki. Ta pravijo, da imajo pravico na fiskalno izvzetje od vseh davkov in taks, osebnih in premoženjskih, državnih in lokalnih razen na tiste, ki jih bomo spodaj posebej navedli.

Oprostitev obdavčenja ne velja za posredne davke, ki so običajno že vključeni v ceno storitev in blaga ter za davke in takse » /... / na zasebno nepremično premoženje, ki je že v državi sprejemnici, ob pridržku določil 32. člena« (DKKO čl. 49 od. b). Pogoj je, da ne

⁶⁶ Kot piše Berković (1997: 160) je Republika Hrvaška vprašanje socialnega varstva članov konzulatov poenotila s tistimi za člane diplomatskih misij.

gre za prostore konzulata ali rezidence šefa konzulata. Poleg tega oprostitev obdavčenja ne velja tudi za davke in dajatve pri dedovanju ali prenosu lastništva. Vendar pa 51. čl. DKKO⁶⁷ pravi, da država sprejemnica ne sme pobrati ne državnih, ne regionalnih in ne lokalnih taks na dediščino in zapuščino niti taks na premično premoženje preminulega člana konzulata ali družinskega člana, ki je živel v skupnem gospodinjstvu in se je nahajal v državi sprejemnici izključno zaradi uradne povezave s konzulatom. Nadalje, oprostitev obdavčenja ne velja za davke na posebne storitve, za davke in takse od osebnih prihodkov in davke na kapital. Pri slednjih gre za tiste, ki se zaračunavajo ob vlaganju v finančna ali trgovinska podjetja na ozemlju države sprejemnice, davki na osebne prihodke pa vključujejo tudi tiste na zaslužek od kapitala, ki izvira iz države sprejemnice.

Plačevanja davkov in taks so oproščeni tudi člani strežnega osebja za plače, ki jih prejema izključno za delo, ki ga opravljajo za državo pošiljateljico, niso pa jih oproščene osebe, ki jih posebej zaposlijo člani konzulata. Ti imajo plače za katere mora član konzulata v skladu z zakoni in predpisi države sprejemnice plačati vse dajatve, ki so naložene delodajalcu. Najbolj pogost primer tega je, da član konzulata zaposli osebno služinčad, ki ima državljanstvo države sprejemnice.

Na tem mestu omenimo samo še, da so člani konzulata in njihovi družinski člani, ki živijo v skupnem gospodinjstvu oproščeni osebnih služb in dajatev. Sem spada oprostitev od dajatev vojski (rekvizicija, namestitve) in oprostitev opravljanja javnih služb (DKKO čl. 52 in Berković 1997: 162).

Pri oprostitvi carin in carinskih pregledov se je DKKO, podobno kot pri fiskalnih, zelo približala DKDO zlasti pri oprostitvah za člane konzulatov in za njihove družinske člane, malo manj pa pri oprostitvah za konzularne uslužbence in člane njihovih družin. Tako je v DKKO določeno, da država sprejemnica skladno z zakoni in predpisi, ki jih lahko sprejme dovoli uvoz in oprostitev carin in taks ter ostalih davkov razen, ko gre za stroške za prevoz in skladiščenje ter podobne storitve. Predmeti, ki so namenjeni neposredni uporabi na konzulatu in tisti, ki jih bodo uporabljali člani in uslužbenci konzulata ter družinski

⁶⁷ Omenjeni člen sicer govori o zapuščini člana konzulata ali člana njegove družine in poleg navedenega piše, da mora država sprejemnica dovoliti, da država pošiljateljica izvozi premično premoženje preminulega, ne dovoli pa izvoza premičnega premoženja pridobljenega v državi sprejemnici za katerega začne veljati prepoved izvoza v trenutku smrti.

člani, ki živijo v njihovem gospodinjstvu vključujoč tiste, ki so namenjeni nastavitvi. Oprostitev carin velja za količino predmetov za vsakdanjo osebno uporabo, ki bodo živeli v državi sprejemnici in naj ne bi presegala neke razumne količine. Države sprejemnice lahko uzakonijo omenjene količine, saj sta termina »predmeti za osebno uporabo« in »razumna količina« lahko zelo različno interpretirana. Če ima država sprejemnica omejitve, jih mora država pošiljateljica seveda spoštovati. Berković (1997: 163) omenja, da države največkrat omejijo uvoz prevoznih sredstev, tehnične robe, tudi alkoholnih pijač in cigaret⁶⁸. Za konzularne uslužbence velja zgoraj naštetu le ob prvi [podčrtal G. G.] doselitvi. Za strežno osebje ni predvidenih carinskih olajšav niti ob prihodu v državo sprejemnico.

Za osebno prtljago člana konzulata in njegove družinske člane, ki živijo v skupnem gospodinjstvu velja, da ne sme biti pregledana, razen če obstaja sum, da vsebuje predmete, ki se jih ne sme uvoziti po zakonih in predpisih države sprejemnice. Če do pregleda pride, mora biti ta opravljen tako, da je prisoten član konzulata ali oseba, ki ima interes (DKKO čl. 50 in Berković 1997: 164).

Obveznosti tretjih držav do članov konzulata in njihovih družin so urejene v DKKO. Tudi pri tem vprašanju se je DKKO približala DKDO, vendar je zaščita za konzularne predstavnike manjša kot za člane diplomatskih misij. Tudi znotraj rangov konzularnih predstavnikov se obseg z nižjim rangom niža. Vseeno pa velja za uradno korespondenco in kurirje, da uživajo enako zaščito na ozemlju tretje države kot v državi sprejemnici. To velja tudi za pošiljke, ki se na ozemlju tretje države znajdejo zaradi višje sile. Sicer pa so člani konzulata, če se nahajajo na ozemlju tretje države enako zaščiteni kot v državi sprejemnici, ne glede na to, ali se tam nahajajo dalj časa ali skozi tretjo državo le potujejo. Enako velja za člane njihovih družin najsi spremljajo člana konzulata, ali potujejo sami in ne glede na namen obiska ali poti (DKKO čl. 54).

Da ne bomo pisali samo o imunitetah in privilegijih konzularnih funkcionarjev, članov konzulata, ostalega osebja in njihovih družin, se za kratek čas ustavimo še na njihovih dolžnostih. Prva in poglobljena dolžnost je spoštovanje zakonov in predpisov države sprejemnice. Poleg tega se morajo vzdržati vmešavanja v notranje zadeve države

⁶⁸ Omenimo še, da je ob prenehanju konzularnih dolžnosti možen prost izvoz imetja članov konzulata in konzularnih uslužbencev, razen, če gre za imetje pridobljeno v državi sprejemnici in ima le ta za tako imetje zakone, ki izvoz prepovedujejo (Berković: 1997:163).

sprejemnice. Prostoru konzulata se ne smejo uporabljati za dejavnosti, ki niso združljive nalogami konzulata (DKKO čl. 55). Poleg tega se morajo člani konzulata podrediti vsem zakonom in predpisom države sprejemnice »/.../ glede zavarovanja civilne odgovornosti za uporabo vozil, ladje ali letala« (DKKO čl. 56). In naprej: »Karierni konzularni funkcionarji ne smejo v državi sprejemnici opravljati nobenega svobodnega poklica ali trgovinske dejavnosti za osebni dobiček« (DKKO čl. 57). Če opravljajo kakšne omenjene dejavnosti potem za njih in njihove družinske člane, ki živijo v skupnem gospodinjstvu ter za člane osebne služinčadi ne velja nič kar smo pisali. Poleg tega bi mu država sprejemnica v takem primeru odvzela eksekvaturu⁶⁹. Enako velja, če npr. družinski član opravlja osebno pridobitno dejavnost; ne priznajo se mu privilegiji in imunitete, ki zanj sicer veljajo.

Preden zaključimo naše delo z imunitetami in privilegiji kariernih konzularnih funkcionarjev, njihovih družinskih članov in ostalih članov konzulata pogledajmo samo še kako je z azilom. Konzulati nimajo pravice dajati azila tudi, če za to obstajajo humanitarni razlogi. Več členov DKKO, ki smo jih obravnavali posredno razlaga zakaj ne: funkcije konzulata so znane, poleg tega se konzulat ne sme mešati v notranje zadeve države sprejemnice, konzulat je nedotakljiv⁷⁰.

6.3 Imunitete in privilegiji častnih konzulatov in konzularnih funkcionarjev

Zadnji sklop, ki se nanaša na imunitete in privilegije konzularnih odnosov so imunitete in privilegiji, ki se nanašajo na častne konzularne funkcionarje in konzulate, ki jih vodijo. Institut častnega konzula⁷¹ je posebnost in je fakultativnega značaja kot je zapisano

⁶⁹ O eksekvaturi nismo posebej govorili. Gre za pooblastilo, ki ga država sprejemnica da šefu konzulata, ko pride na ozemlje te države in s sprejemom eksekvature dejansko dobi uradno »zeleno luč« za opravljanje svojih funkcij (DKKO čl. 12). Kot vemo se večkrat zgodi, da je nek član konzulata povabljen, da predava npr. študentom, ali kakšni drugi skupini. Tu ne gre za lukrativno dejavnost, poleg tega to ni ravno funkcija npr. šefa konzulata, a mu država sprejemnica zaradi tega seveda ne vzame eksekvature (Berković 1997: 166).

⁷⁰ Več o tem glej v Berković 1997: 167-169).

⁷¹ Največkrat bomo naleteli na ta razred zato bomo tudi mi uporabljali te termin. Omenimo, da tudi pri funkcionarjih častnih konzulatov poznamo štiri razrede; generalne konzule, konzule, vice-konzule in konzularne agente. Kot zanimivost samo še to, da npr. Dominikanska Republika dodeljuje naziv generalnega konzula samo posamezniku, ki je njihov državljan, ostali pa so lahko le v rangu konzula ali vicekonzula (Klavs 2004:17).

68. členu DKKO, kar pomeni, da vsaka država sama odloča o tem ali bo imenovala in/ali sprejemala častne konzule. V DKKO ni nikjer napisane definicije častnih konzulov, zato poznamo več razlag⁷². Lahko gre za posameznike, ki so imenovani⁷³ s strani države pošiljateljice in so ponavadi državljani države sprejemnice ter ves čas živijo tam kjer delujejo. Opravljanje konzularnih funkcij ni njihova primarna dejavnost in za njih ne prejemajo nobenega plačila, to delo je za njih častno (Berković 1997: 170). Ker obstajajo tudi karierni konzuli, ki ne prejemajo plačila za svoje delo, je razlaga iz prejšnjega stavka še bolj ne mestu. Kuba ima zelo zanimivo razlago, ki se tudi po našem mnenju zelo približa temu, kar naj bi častni konzul bil, da ne glede na to, državljan katere države je, opravlja posle zanimive za to državo. Častni konzul si ponavadi pridobi ta naziv tako, da z nekim, ponavadi lukrativnim, delovanjem stori veliko dobrega državi (Klavs 2004: 18). In čeprav po pravilih mednarodnega prava, z vidika konzularnih funkcij, ni razlik med kariernimi in častnimi konzuli, imajo slednji funkcije zelo zožene (znanost, kultura in predvsem gospodarstvo) Več o tem v Berković (1997: 169, 170) in nekaterih izjemah v Jazbec (1997: 59, 60). Omenimo samo še, da je ponavadi funkcija častnega konzula doživljenjska (Jazbec1997:45) in se ne deduje⁷⁴.

Zapisalimo smo za kaj pri častnih konzulih gre in kdo so, sedaj pa pogledjmo kako je z njihovimi imunitetami in privilegiji. Pri imunitetah in privilegijih DKKO loči karierne in častne konzule celo v dve različni poglavji. Ker smo o kariernih pisali zgoraj, bomo v tem delu pisali le o tistih imunitetah in privilegijih častnih konzulov, ki se ločijo od kariernih, saj večina zgoraj zapisanega velja tudi za častne konzule. Imunitete in privilegiji so malo zoženi nikakor pa se ne nanašajo na družine častnega konzula kot bomo videli.

⁷² Nekateri avtorji in dokumenti se ukvarjajo tudi s problemom razlike med kariernimi in častnimi konzuli kot takimi. Za nas je pregled tega prepodroben zato več o tej razpravi v Klavs (2004: 18, 19).

⁷³ Spomnimo samo, da so karierni konzuli poslani, častni pa imenovani.

⁷⁴ Spet vsaka država zase ureja trajanje funkcije častnega konzula. Za Slovenijo velja, da naj bi imenovana oseba ne bila starejša od 70 let, izjemoma se imenuje tudi oseba, ki še ni stara 75 let Kljub temu, pa lahko država imenuje novega častnega konzula, ki je lahko tudi v sorodu s prejšnjim, če to predpisi omogočajo. Predpisi Kraljevine Danske omogočajo, da je lahko častna generalna konzulka gospa Nina Šelih prevzela funkcijo od očeta, ker se je moral slednji umakniti s položaja, ko je dopolnil 70 let, kot to veleva isti predpis (Klavs 2004: 64).

Pa začnimo s tem, da imunitete in privilegiji, ki se priznajo častnemu konzulu, ne veljajo za člane njegove družine (DKKO čl. 58 od. 3), saj so ponavadi le ti navadni državljani države sprejemnice. Poleg tega, si lahko pošiljke dva konzulata, ki ju vodita častna konzula, izmenjata le če to dovolita obe državi sprejemnici (DKKO čl. 58 od. 4).

Za častnega konzula velja, da ima manjšo stopnjo zaščite pred kazenskim postopkom, saj je lahko priprt. Če se to zgodi, se mora postopek proti njemu začeti čim prej (DKKO čl. 63). Nadalje, je pri častnem konzulu v DKKO zapisano, da mu mora država sprejemnica dati varstvo, zaradi uradnega položaja, če je potrebno (DKKO čl. 64). Spomnimo samo, da je pri kariernih zapisano, da mora država sprejemnica ukreniti vse potrebno za preprečitev napada na osebnost svobodo in dostojanstvo konzularnega funkcionarja (DKKO čl. 40 in glej str. 34).

Pri oprostitvi obveznega prijavljanja tujcev in pridobivanja dovoljenj je tako, da so je deležni le tisti častni konzuli, ki ne opravljajo nobene pridobitniške dejavnosti, skratka tisti častni konzuli, ki so le to in se poklicno ne ukvarjajo z ničemer drugim (DKKO čl. 65). Tudi vse ostale olajšave s tega naslova pri častnih konzulih ne pridejo v poštev saj so ponavadi državljani države sprejemnice in za njih veljajo zakoni in predpisi države v kateri živijo (predvsem) kot ostali državljani.

Ko gre za oprostitev obdavčitve častnega konzula velja, da je le te deležen samo on, pa še to za » /.../ dohodke vseh vrst, ki jih prejema od države pošiljateljice za opravljanje konzularnih funkcij« (DKKO čl. 66). Kot vidimo tu seveda ni govora o kakšnih osebnih in premoženjskih oprostitev spet iz istega naslova kot smo že omenili.

Zadnja oprostitev, ki se nanaša na častnega konzula je oprostitev osebnih služb in dajatev. Tako je častni konzul oproščen vseh osebnih dajatev in javnih služb, naj gre za vojno, vojaško rekvizicijo, odškodnino ali nastanitev (DKKO čl. 67). Omenjeno seveda ne velja za ostale člane konzulata, prav tako ne velja za družinske člane tudi tiste, ki živijo v skupnem gospodinjstvu.

Sedaj pogledjmo še razlike, ki se nanašajo na konzulat. Člen 59 DKKO govori o varstvu konzularnih prostorov in pravi, da država sprejemnica naredi vse potrebno in sprejme vse ukrepe, da zavaruje konzularne prostore, prepreči nasilen vstop vanje, prepreči poškodovanje le teh, ogrožanje miru in žalitev dostojanstva. Zdi se, da je to dovolj, če vemo, da je konzulat ponavadi v lasti častnega konzula, ki je državljan države sprejemnice

in zanj veljajo isti predpisi kot za vse ostale državljane. Enako velja za prostore na teritoriju države sprejemnice, vključno v posebnih situacijah kot je vojna ali kakšen drug primer, ko gre za javni interes⁷⁵. Ker se ponavadi častni konzulom ne zaupa dokumentov, ki pomenijo visoko državno skrivnost, države pošiljateljice ne ugovarjajo, če država sprejemnica npr. preišče prostore častnega konzulata (Lee 1991: 414).

Pri oprostitev plačila davkov na prostore za konzulat, ki ga vodi častni konzul velja, da se ne plačujejo davki in takse zanj, če je lastnik ali najemnik teh prostorov država pošiljateljica. Če je oseba, ki vodi konzulat v pogodbenem razmerju z državo pošiljateljico, pa omenjeno ne velja (DKKO čl. 60). Poleg tega je razlika v tem, da se za oprostitev ne šteje niti rezidenca šefa konzulata (Murty v Klavs 2004: 47).

Naslednja razlika ja za vse konzularne arhive in listine častnega konzulata, ki morajo biti ločeni od ostalih dokumentov, predmetov in knjig, da so vselej in povsod nedotakljivi (DKKO čl. 61). Ločeni morajo biti tudi in še posebej od zasebne korespondence šefa konzulata.

Omenimo še kako je z oprostivijo carin in carinskih dajatev. Zanimivo, da DKKO v 62. čl. našteje predmete, ki so za uradno uporabo častnega konzulata, ki jih pošlje država pošiljateljica: grbi, zastave, table z napisi, pečati in štampljke, knjige, uradne tiskovine, pisarniško pohištvo in ostale pisarniške necesitete. Za našteto velja oprostitev vseh dajatev in taks na carini, seveda z izjemo skladiščenja in prevoza.

Kot smo zapisali je institut častnega konzula res neka posebnost tudi v okvirih, ki nas tu zanimajo. Morda se bo marsikdo vprašal zakaj je sploh nastal in zakaj jih države sploh imenujejo. Zdi se, da gre na eni strani predvsem za nagrado posamezniku za njegove zasluge za državo, ki jo predstavlja, po drugi strani, pa se državam finančno zagotovo bolj splača imenovati častnega konzula kot pa pošiljati kariernega. No, pa saj je že iz naziva dovolj razvidno za kaj gre.

⁷⁵ Cf. Klavs (2004: 47).

7. PRIMERI, KI JIH JE OBRAVNAVALO MEDDRŽAVNO SODIŠČE (ICJ)

Nekateri primeri, ki smo jih našli med pisanjem pričujočega dela, so bili rešeni z ustaljenimi postopki o katerih smo tudi že pisali. Sedaj si bomo ogledali še nekaj »težjih« primerov, ki jih je obravnavalo Meddržavno sodišče (ICJ). Ker sta temeljna dokumenta pričujočega dela DKDO in DKKO bomo obravnavali primere, ki so bili končani po sprejetju obeh konvencij, z izjemo prvega primera, ki se je (deloma) odvijal ravno v času, ko sta bili »naši« konvenciji v nastajanju in v obdobju sprejetja. S tem želimo tudi nakazati še kako potrebni sta bili, kot bomo lahko videli že v prvem primeru. Pred tem⁷⁶ pa je ICJ za primere povezane s področjem, ki nas zanima, uporabljalo kar so zapisali na konferenci v Havani leta 1928. Primere bomo nizali kronološko.

7.1. Primer glede 'Barcelona Traction, Light and Power Company' (Belgija v. Španija)(1962-1970)⁷⁷

Družba omenjena v tem primeru je bila osnovana leta 1911 in je imela sedež v Kanadi, a je skozi čas odprla več podružnic po svetu. Del, ki nas zanima je skrbel za oskrbo z električno energijo skoraj celotne Katalonije. Po trditvah vlade Kraljevine Belgije je bil po prvi svetovni vojni velik del delnic v rokah Belgijskih državljanov, španske oblast pa trdijo, da o tem ni dokazov. Zaradi španske državljanske vojne je šla družba v stečaj. Tuji vlagatelji so hoteli rešiti kar se je dalo, a Španija tega ni dovolila in je po drugi svetovni vojni družbo prodala, vendar je ostala v celoti v lasti Špancev. Kraljevina Belgija je ves čas hotela zaščititi svoje državljane, tudi tako, da jim je dala diplomatsko zaščito. Tako je leta 1958 prvič predstavila primer pred Meddržavnim sodiščem, saj naj se na sodiščih po

⁷⁶ Med letom 1946, ko je sodišče začelo delovati v taki obliki kot deluje danes, in letom 1967, ko je začela veljati še DKKO je ICJ obravnavalo nekaj primerov, ki bi nas zanimali. Med njimi je najbolj znan primer Asylum in naprej Haya de la Torre, ko je kolumbijski veleposlanik v Limi dal azil Victorju Raulu Hayi de la Torreju in je sodišče odločilo, da tako dejanje ni v nasprotju s konvencijo iz Havane. Nato je Peru zahteval predajo azilanta, pa Kolumbija ni hotela tega storiti, ker so trdili, da je predaja v nasprotju z odločitvijo sodišča in se ne ujema s tem kar naj bi azil bil. Peru je potem zahteval, da je skozi čas azil potekel, a tudi to ni šlo. ICJ je odločilo, da se morata stranki v sporu dogovoriti o problemu v maniri dobrih sosedskih odnosov. Več o primeru na <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/ihayasummary510613.htm>.

⁷⁷ Primer je povzet po <http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/ibtsummary700205.htm>.

Španiji ne bi nič premikalo, čeprav Kraljevina Španija trdi, da so na različnih sodiščih izdali več kot 3000 odlokov. Leta 1961 je bil primer umaknjen s prednostne liste zaradi diskontinuitete, naslednje leto spet vrnjen. Sodišče je ugotovilo, da postopek dolgo traja zaradi dolgih rokov za katere sta naprošali obe stranki. Postopek je potem normalno stekel in bil zaključen leta 1970.

Ker je bilo diplomatsko pravo v omenjenem obdobju ravno v največjem razvoju je sodišče gledalo lokalno pravo in ugotovilo, da država sicer lahko v nekaterih situacijah državljanom da neko določeno zaščito, ampak da se to ne bi dogajalo vse povprek in tja v en dan je odločilo proti Kraljevini Belgiji. Tudi zato, ker je šlo bolj za interese posameznikov kot lastnikov dela podjetja, ki jim država samo zaradi tega pač ne more dati diplomatske imunitete.

7.2. Primer glede ' United States Diplomatic and Consular Staff in Teheran' (ZDA v. Iran) (1979-1981)

Kot smo že zgoraj pisali je ta primer najbolj znan ali kot piše McClanahan (1989: 11) je to primer, ki je dal lekcijo iz katere se vsi lahko veliko naučimo, tudi to, da supersila kot so ZDA v takem primeru uporabi pravo (pot) in ne sile. Poleg tega je primer naredil velik korak k splošnemu prepoznavanju in sprejetju obeh konvencij.

Po tem, ko je Ajatola Homeini vodil revolucijo iz tujine, je v začetku leta 1979 prevzel oblast. Dotedanji voditelj Šah, ki je imel podporo tudi s strani ZDA je zapustil Iran. ZDA so priznale novo iransko državo, a so bili odnosi med obema državama že od začetka napeti. 14. februarja 1979 (dva dni po prevzemu oblasti Homeinija) so pripadniki njegovega režima prvič napadli veleposlaništvo ZDA, ker je Ajatola sam rekel, da je tam center vohunjenja. Ranili so dva varnostnika in zajeli celotno osebje. Veleposlanik je lahko telefoniral in del pripadnikov vladajočega režima je nekaj ur za tem talce izpustil. Dobrega pol leta kasneje, točneje 4. avgusta, so zopet okupirali veleposlaništvo in zajeli talce. Tokrat je šlo za več sto »študentov«, ki so zahtevali, da se ZDA opravičijo za nenehno vmešavanje v notranje politične zadeve Irana v prejšnjih desetletjih in da vrnejo prejšnjega voditelja. Vlada ZDA je nemudoma protestirala in dva dni kasneje najavila, da ne bo upoštevala zahtev. Ko je bilo veleposlaništvo okupirano, se je tam nahajalo 63 državljanov ZDA, skoraj vsi so imeli diplomatske ali konzularne imunitete. Poleg tega so bili še trije diplomati (tudi odpravnik poslov) zajeti na ministrstvu za zunanje zadeve, kjer so se ravno

takrat nahajali. Med 18 in 20 novembrom so bile vse ženske in vsi črnci izpuščeni, poleg tega so izpustili še enega talca zaradi zdravstvenih razlogov. Ostalih 52 pa je tam ostalo natančno 444 dni, do 20 januarja 1981.

Vlada ZDA se je 29. novembra 1979 obrnila na ICJ. Od sodišča so zahtevali, da Iran spozna za krivega po relevantnih členih DKDO in DKKO, da izpusti talce in da odgovorne privede pred sodišče.

Iranska vlada ni storila ničesar, da bi pomagala veleposlaništvu, še več, ICJ je v sredini decembra izdal odlok, ki je bil v Iranu javno zavrjen. V njem poziva vlado Irana, da izpusti talce in naredi vse kar je v skladu z omenjenimi konvencijami in ostalim dokumenti ki urejajo mednarodno pravo in vsemu diplomatskemu in konzularnemu osebju, da polno zaščito, privilegije in imunitete, ki jim pripadajo. Homeini je najavil, da se situacija ne bo spremenila dokler ne bo iranski parlament odločil o nadaljnji usodi talcev. Ker je Iran zavrnil odločitev ICJ (24.05.1980) je na ta način še dodatno poslabšal situacijo in s tem primer zašel v nelegalen vode. Poleg tega so ZDA izvedle neuspešno vojaško akcijo, da bi rešile talce.

Oktober leta 1980 so se v problem vpletle še tretje stranke in na ta način so se začela pogajanja katerih izid je bil, da so bili 18. in 19. januarja 1981 izpuščeni vsi talci. Dogovor je bil zelo natančen in kompleksen kot kaže pa se je iransko vodstvo le začelo zavedati posledic nespoštovanja odločitve ICJ. ZDA so nato 12. maja primer umaknile s sodišča.

To je bil prvi primer od sprejetja obeh konvencij, da je bilo osebje diplomatskega ali konzularnega predstavništva vzeto za talce in da je bilo predstavništvo neke države zasedeno in da je vlada države sprejemnice odklonila delovati po vzpostavljenih merilih v mednarodnih odnosih.⁷⁸

7.3. Primer glede 'The Vienna Convention on Consular Relations' (Paragvaj v. ZDA) (1998)

Paragvajskega državljana gospoda Angela Francisca Brearda so oblasti v zvezni državi Virgini v ZDA leta 1992 aretirale, mu tožile in ga naslednje leto tudi na smrt

⁷⁸ Več o primeru na http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/iusir/iusir_iorders/iusir_iorder_19791215.pdf in v McClanahan (1989: 8- 12).

obsodile zaradi dvojnega umora. Vendar so oblasti kršile, tako določilo, da morajo aretiranemu omogočiti stik s konzulatom države, kot tudi to, da niso obvestile konzulata o tem, da je njihov državljani aretiran. Tako so paragvajske oblasti šele leta 1998 izvedele za primer in so 3. aprila 1998 vložile tožbo na ICJ proti ZDA zaradi kršenja 36. člena DKKO, ki spomnimo, omogoča konzularnim uslužbencem občevarje z državljani države pošiljateljice in obratno. Ker je bila eksekucija smrtne kazni napovedana za 14. april istega leta so ICJ zaprosile za takojšnjo obravnavo primera in za začasne ukrepe, ki bi odložili eksekucijo. ICJ je mdr. odločilo, da ne more vplivati na odločitve znotraj zveznih držav neke države in da je njegovo poslanstvo reševati probleme med državami. Gospoda Brearda so, kot je bilo določeno, 14. aprila 1998 usmrtili. 2. novembra istega leta je so paragvajske oblasti obvestile ICJ, da primer umikajo s sodniške liste.

7.4. Primer 'LaGrand' (Nemčija v. ZDA) (1999-2001)

Primer bratov LaGrand je podoben že opisanemu primeru zgoraj. Karl in Walter LaGrand sta bila leta 1982 v Arizoni ZDA obsojena, umora, poskusa umora in oboroženega ropu banke ter na smrt obsojena. Dvajset let pred tem sta se rodila v Nemčiji in s sedmimi leti odšla z mamo živeti v ZDA in v tem času le enkrat za kratek čas obiskala Nemčijo. Bila sta rezidenta ZDA a nikoli nista zaprosila za državljanstvo in sta ostala državljana ZDA. Tudi v tem primeru je šlo za kršitev 36. člena DKKO. Kljub temu sta bila 24. februarja in 3. marca 1999 Karl in Walter LaGrand usmrčena. Nemčija se je ves čas trudila, da bi z začasnimi ukrepi dosegla spremembe, a je ICJ reagiralo enako kot v primeru zgoraj. Nemci so šli dalje in mdr. zahtevali, da preko ICJ dosežejo vsaj, da bodo ZDA od tega primera dalje vedno upoštevale omenjeni člen in ostale določbe iz DKKO povezane s tem primerom in ostalimi, ko bo šlo za državljane Republike Nemčije. Kljub temu, da obljuba dela dolg, pa do napake lahko vedno pride. Prihodnost bo pokazala, če se bodo ZDA držale teh odločb.

7.5. Primer 'Arest Warrant of 11. april 2000' (Kongo v. Belgija) (2000-2002)

Čeprav smo v začetku pisanja pričujočega dela zapisali, da bomo prednost dali diplomatskim in konzularnim predstavnikom se bomo za kratek čas pomudili na primeru, ki

sicer zadeva ministra za zunanje zadeve, a je šlo za kršitev 41. člena, od. 2 DKDO. Poleg tega, kot je zaključilo ICJ, je šlo še za kršitev DKKO in DKPM.

Belgijske sodne oblasti so 11. aprila 2000 izdale cirkularni nalog za aretacijo gospoda Abdulaye Yerodia Ndombasija. Kongo se je pritožil na ICJ, da gre za zunanjega ministra, ki ima imuniteto pred kriminalnim sodstvom po mednarodnem pravu. Kljub temu, da v času, ko je ICJ obravnavalo primer, gospod Ndombasi ni bil več zunanji minister in ni bil niti član vlade Konga to ni vplivalo na odločitev sodišča. Poleg tega na odločitev sodišča ni vplivalo dejstvo, da je bilo nalog izdan na podlagi suma, da je bil omenjeni kriv vojnih zločinov in da oblasti Konga niso uspele zagovarjati svojega državljana. Sodišče je odločilo, da minister v tuji državi, uživa imunitete, ki so mu dane, tudi pred kriminalnim sodstvom in te imunitete je potrebno spoštovati. Tako je 14. februarja 2002 ICJ odločilo, da mora Kraljevina Belgija umakniti nalog za aretacijo in o umiku obvestiti vse organe, ki jim je poslala cirkularni nalog za aretacijo.

7.6. Primer 'Avena and Other Mexican Nationals' (Mehika v. ZDA) (2004)

Zadnji primer, ki se nahaja pri ICJ in je povezan z našim področjem je spet vezan na 36. člen DKKO. Poleg tega je Mehika trdila, da so ZDA kršile tudi 5. člen DKKO. Šlo je za gospoda Aveno in še 50 državljanov Mehike, ki so bili toženi, obtoženi in obsojeni na smrt za kriminalna dejanja v ZDA. ZDA jim spet niso omogočile stika s konzulatom, niti niso obvestile pristojnega konzulata. Sodišče pričakuje od ZDA, da nobenega vpletenega v primer ne bo usmrtilo preden bo ICJ izdalo dokončno odločitev. Sodišče je zaključilo, da gre za primer adekvaten primeru 'LaGrand'. Ker gre za enak primer bi morale ZDA obnoviti proces in še enkrat odločiti o obsodbah in obtožbah mehiških državljanov. ICJ je dokončno ugotovilo, da so ZDA kršile omenjene člene in da od ZDA pričakuje, da bo ravnalo enako kot je bilo določeno v primeru 'LaGrand', skratka, da ne bo prišlo do ponovitve napak. Ker je šlo le za mehiške državljane ta odlok ne more veljati še za primere, ko bodo npr. vpleteni državljani kake druge države.

8. ZAKLJUČEK

Če se je pričujoče delo izkazalo bolj kot ne za (strogo) teoretsko, pa naj bo zaključek bolj komentar. Iskali smo ali imajo imunitete in privilegiji, kot jih poznamo v 21. stol. sploh še smisel in pomen. Pa pogledjmo.

Zastavili smo dve hipotezi in štiri cilje. Preko slednjih lahko vidimo, da smo se dotaknili vseh zastavljenih ciljev. Spoznali smo kaj imunitete in privilegiji so, kako so se razvijali in v grobem lahko rečemo, da na nek način res ne ustrezajo današnjemu svetu, a o tem malce kasneje. Nato smo pregledali obe ključni konvenciji in iz njiju izluščili tiste člene, ki so nas zanimali. Tehnično sta si konvenciji dokaj podobni, seveda je s tega vidika DKKO pisana bralcu bolj prijazno, kar je dokaz, da so se (tudi) pišoči učili iz svojih napak. Hkrati pa so se zavedali, da morajo pustiti, da so diplomatske imunitete »vodilne« in da so le diplomati na nivoju, da imajo polne (vse) imunitete in privilegije. S tem hočemo pokazati, da so osnove res v diplomatskih, konzularne imunitete in privilegiji, pa so izpeljani, a služijo svojemu namenu. Nikakor pa se ne moremo znebiti občutka, da gre bolj za »politične« motive; dajmo diplomatom vse, konzulom pa tudi zelo veliko, a le kanček manj, pa bodo vsi zadovoljni. To se seveda na sklada s funkcionalnim pristopom o katerem smo pisali, ampak kaj pa se sklada, ko pridemo enkrat v politične mline.

Preden preidemo k hipotezam samo še omenimo, da je tudi pregled primerov, najprej tistih, ki smo jih nizali skozi delo, in nato tistih, ki jih je obravnaval ICJ dal veliko pomislekov.

Pri prvi hipotezi smo ugotovili, da je bilo resnično nujno potrebno spisati osnovne dokumente, ki bi (dokončno) uredili problematiko, ki nas je zanimala. Z obema konferencama in seveda s tem, da sta DKDO in DKKO stopili v veljavo, je bil storjen največji korak v zgodovini obravnavane teme nasploh (ne samo na nivoju razvoja progresivnega prava). Kar zadeva aktualnost in ustreznost, pa se nam poraja nekaj pomislekov zlasti v komunikacijah in prometu delno tudi v nedotakljivosti. Če pomislimo, da je bil radijski oddajnik v času pisanja obeh konvencij »višek tehnologije« in je zanj potrebna posebna privolitev, kaj se potem dogaja danes z vso satelitsko tehnologijo, pa z internetom, elektronsko pošto, mobilno telefonijo itd. Nadalje, mogoče le v pomislek; če v večini glavnih mest obstaja problem parkiranja, potem mogoče ni narobe to, da gre za

izkoriščanje privilegiranih ampak za slabo urejeno prometno problematiko znotraj imunitet in privilegijev. Čeprav dobimo občutek, da gre tu bolj za nivo problema infrastrukture, vemo, da se je tudi število npr. diplomatov na predstavništvo povečalo skozi čas in z njimi seveda tudi število vozil, kar dodatno kaže na to, da bi bilo potrebno nekaj storiti na tem področju.

Za noben pravni red ne gre pričakovati, da njegova pravila ne bodo kršena. To seveda velja tudi za mednarodno pravo. Problem nastane, ko vidimo, da večino tega kršijo najmočnejši. Tudi v primeru talcev, ki smo ga opisali, ko so državljanom ZDA kršene osnovne človekove pravice poleg imunitet in privilegijev se oni »požvižgajo« na ICJ in sami, seveda na bazi financ, ko odbijejo dolg Iranu, rešijo problem. Poleg tega na primerih, ko ne upoštevajo določil iz DKKO in s tem kažejo, da oni resnično ne upoštevajo kar velja za vse (ostale).

Če povzamemo je svet trenutno pač naravnan tako, da se premalo da na človeka, kulturo in ostale moralne dobrine in vse preveč na denar, nafto in podobne pridobitniške posle ter na posedovanje moči. V teh okvirih je pomen in smisel imunitet in privilegijev v mednarodnih odnosih na mestu. Če bi hoteli, da bi le te delovale na drugem nivoju, bi morale celotno človeštvo delovati drugače. A žal takega sveta mi ne bomo doživeli, najbrž pa ga ne bo nihče, ki bo tole bral.

9. REFERENCE IN VIR

9. 1. Literatura

AKEHURST, Michael (1997) *Modern introduction to international law*, sedma izdaja. London in New York: Ruthledge

ANDRASSY, Juraj (1990) *Međunarodno pravo*, deseta izdaja. Zagreb: Školska knjiga.

AVRAMOV, Smilja in Kreča Miljenko (1983) *Međunarodno javno pravo*, šesta izdaja. Beograd: Savremena administracija.

BANIČ, Stanko (1990) *Latinski pregovori, izreki in izrazi*. Ljubljana: Državna Založba Slovenije

BARTOŠ, Milan (1961) »Bečka konferencija o diplomatskim odnosima«. *Jugoslovenska revija za međunarodno pravo (JRMP)* 8(1), str. 1-19.

BARTOŠ, Milan (1956) *Međunarodno javno pravo*, zvezek II. Beograd: Kultura.

BERKOVIĆ, Svijetlan (1997) *Diplomatsko i konzularno pravo*, druga dopolnjena izdaja. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna knjižnica.

BRGLEZ, Milan (1992) *Imunitete in privilegiji v novejšem diplomatskem in konzularnem pravu – Poskus primerjalne analize* (diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

BRGLEZ, Milan (1993) »Sodna imuniteta v diplomatskem pravu«. *Teorija in praksa* 30 (11-12), str. 1131-1141.

BRGLEZ, Milan (1996) *Kodifikacija sodobnega diplomatskega prava* (magistrsko delo). Ljubljana: Pravna fakulteta.

BRGLEZ, Milan (1998) »Kodifikacija sodobnega diplomatskega prava«. V: Jazbec, Milan (ur.): *Diplomacija in Slovenci*, str. 59 - 88. Celovec: Drava.

BUČAR, Bojko; SABIČ, Zlatko; Brglez, Milan; v sodelovanju z Moniko Kalin - Golob (2000) *Navodila za pisanje: seminarske naloge in diplomska dela*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

DEMBINSKI, Ludwik (1988) *The modern law of diplomacy: external missions of states and international organizations*. Dordrecht, Boston in Lancaster: Martinus Nijhoff Publishers in UNITAR.

DEGAN, Vladimir Đuro (2000) *Međunarodno pravo*, Rijeka: Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

DENZA, Elieen (1992) »Diplomatic agents and missions, privileges and immunities«. V: Bernhardt, Rudolf (ur.): *Encyclopedia of Public International Law*, Volume One, str. 1040-1045. Amsterdam [etc.]: North-Holland.

DENZA, Elieen (1998) *Diplomatic law: a commentary on the Vienna Convention on Diplomatic Relations*, druga izdaja. Oxford: Clarendon Press.

DER DERIAN, James (1991) *On Diplomacy: A genealogy of Western Estrangement*. Oxford in Cambridge, MA: Blackwell.

EVANS, Graham in Jeffrey Newnham (1998) *The Penguin Dictionary of International Relations*. Middlesex: Harmondsworth.

FELTHAM, Ralph George (1998) *Diplomatic handbook*, sedma izdaja. London in New York: Longman.

FICKO, Katja (2001) *Diplomatski privilegiji in imunitete v sodobnem mednarodnem pravu* (diplomska naloga). Ljubljana: Pravna fakulteta.

IBLER, Vladimir (1987) *Rječnik međunarodnog javnog prava*, druga zamenjana i dopolnjena izdaja. Zagreb: Informator.

JANKOVIĆ, Branimir (1988) *Diplomatija: savremeni sistem*. Beograd: Naučna knjiga.

KLAVS, Anja (2004) *Častni konzuli* (diplomska naloga). Ljubljana: Pravna fakulteta.

LEE, Luke (1991) *Consular Law and Practise*, druga izdaja. Oxford: University Press.

McCLANAHAN, Grant V. (1989) *Diplomatic immunity: principles, practices, problems*. New York: St. Martin's Press.

MURTY, Bhagevatula Satyanarayana (1989) *The International Law of Diplomacy: the Diplomatic Instrument and World Public Order*. New Haven: New Haven Press.

NICK, Stanko (1997) *Diplomacija: metode i tehnike*. Zagreb: Barbat.

NICK, Stanko (1999) *Diplomatski Ieksikon*. Zagreb: Barbat.

NICOLSON, Sir Harold (1988) *Diplomacy*, četrta izdaja. Washington: Institute for Study of Diplomacy, Georgetown University.

PALIR, Blaž (2005) *Mehanizmi urejanja izrabe osebne nedotakljivosti in imunitete diplomatskega agenta* (diplomska naloga). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

POTEMKIN, V. P. (ur.) (1947/1948) *Zgodovina diplomacije*, zvezek I, II, III. Ljubljana: Državna založba Slovenije.

RADOVIČ, Sandra (1990) *Kodifikacija diplomatskega prava* (diplomska naloga). Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

REK, Vesna (1998) *Privilegiji in imunitete diplomatskih in konzularnih predstavnikov* (diplomska naloga). Ljubljana: Pravna fakulteta.

SATOW, Ernest Mason, Sir (1979) *Satow's Guide to diplomatic practice*, peta izdaja. Uredil Lord Gore - Booth. London in New York: Longman.

SEN, Biswanath (1988) *A diplomat's handbook of international law and practice*, tretja dopolnjena izdaja. Dordrecht, Boston, London: Martinus Nijhoff Publishers.

SKRT, Edvin (2001) *Diplomatski davščinski privilegij* (diplomska naloga). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

SIMONITI, Iztok (1994) *Diplomatsko pravo*. Ljubljana: Teorija in praksa (separat).

SIMONITI, Iztok (1995a) *Specialne misije*. Ljubljana: Teorija in praksa (separat).

SIMONITI, Iztok (1995b) *Multilateralna diplomacija*. Ljubljana: Teorija in praksa (separat).

Slovar slovenskega knjižnega jezika (SSKJ) (1997). Ljubljana: Državna založba Slovenije.

TRAJKOVSKI, Georgi (1990) *Diplomatski protokol*. Beograd: Nova.

9. 2. Primarni mednarodnopravni in notranjepravni viri

Bečka konvencija o diplomatskim odnosima. Sl. l. SFRJ-MU, st. 2/1964.

Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations (New York, 13.02.1946). 1 UNTS 15. Dostopno tudi na

[http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/C8297DB1DE8566F2C1256F2600348A73/\\$file/Convention%20P%20&%20I%20\(1946\)%20-%20E.pdf](http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/C8297DB1DE8566F2C1256F2600348A73/$file/Convention%20P%20&%20I%20(1946)%20-%20E.pdf) (17. 03. 2006).

Convention on Privileges and Immunities of the Specialized Agencies (New York, 21.11.1947). 33 UNTS 261. Dostopno tudi na

[http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/\(httpAssets\)/2FCB5DDA25EFA27FC1256F2600350F67/\\$file/Convention%20P%20&%20I%20\(Sp%20Agenc-1947\)%20-%20E.pdf](http://www.unog.ch/80256EDD006B8954/(httpAssets)/2FCB5DDA25EFA27FC1256F2600350F67/$file/Convention%20P%20&%20I%20(Sp%20Agenc-1947)%20-%20E.pdf) (17. 03. 2006)

Convention on Special Missions (New York, 08.12.1969). Annex to General Assembly resolution 2530(XXIV). Official Records of the General Assembly, Twenty-fourth Session, Supplement No. 30 (A/7630), str. 99-105. Dostopno tudi na

http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_3_1969.pdf (17. 03. 2006)

Convention regarding Diplomatic Officers, adopted by the 6th International American Conference (La Habana, 20.02.1928). CVL LNTS 260.

Vienna Convention on Consular Relations (Vienna, 24.04.1963). 596 UNTS 261. Dostopno tudi na http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_2_1963.pdf (17.03. 2006)

Vienna Convention on Diplomatic Relations (Vienna, 18.04.1961). 500 UNTS 95.
Dostopno tudi na

http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf (17.03.2006)

Vienna Convention on the Representation of States in their Relations with International Organizations of Universal Character (New York, 14.03.1975). U.N. Document A/CONF.67/16. Dostopno tudi na

http://untreaty.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/5_1_1975.pdf (17.03.2006)

Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ). Ur. l. RS, št. 1/1991-I.

Zakon o zunanjih zadevah (ZZZ-1). Ur. l. RS, št. 45/2001.

9.3 Internetni viri

Arest Warrant of 11. april 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium) (2000-2002)

Dostopno na:

<http://www.icj-cij.org/icjwww/idocket/iCOBE/iCOBEframe.htm> (26.03.2006)

Avena and Other Mexican Nationals (Mexico v. USA) (2004)

Dostopno na:

<http://www.icj-cij.org/icjwww/idocket/imus/imusframe.htm> (15.03.2006)

Case Concerning The Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (second phase) (Belgium v. Spain)(1962 – 1970)

Dostopno na:

<http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/ibtsummary700205.htm> (23.03.2006)

Case Concerning The Vienna Convention on Consular Relations (Paraguay v. USA) (1998)

Dostopno na:

http://www.icj-cij.org/icjwww/idocket/ipaus/iPAUS_summaries/ipaussummary19980409.html

(25.03.2006)

Film Siriana

Dostopno na:

<http://syrianamovie.warnerbros.com/> (28.02.2006)

<http://www.kolosej.si/film/siriana/> (28.02.2006)

Haya de la Torre case (Colombia and Peru with Cuba interveninig) (1950-1951)

Dostopno na:

<http://www.icj-cij.org/icjwww/idecisions/isummaries/ihayasummary510613.htm>

(24.03.2006)

LaGrand case (Germany v. USA) (1999-2001) Dostopno na:

http://www.icj-cij.org/icjwww/idocket/igus/iGUS_summaries/iGUSsummary19990305.htm

<http://www.icj-cij.org/icjwww/idocket/igus/igusframe.htm> (26.03.2006)

United States Diplomatic and Consular Staff in Teheran (USA v. Iran) (1979-1981)

Dostopno na:

http://www.icj-cij.org/icjwww/icasess/iusir/iusir_iorders/iusir_iorder_19791215.pdf

(15.03.2006)